האם ראש השנה הוא בחודש השביעי? מהפכת המשנה ביחס למקרא - הרב אורי הולצמן (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

החודש השביעי: ראש השנה, סדר המועדים, והמהפכה של רבי עקיבא

א. הקדמה: שתי נקודות בנוגע לחודש השביעי

השיעור עוסק בשתי נקודות עיקריות בנוגע לחודש השביעי. **ראשית:** א' לחודש השביעי, שכלל ישראל קוראים "ראש השנה" — האם זה באמת ראש השנה, ומהיכן נובע המושג? **שנית:** מבט כללי על כל ימי החודש השביעי — א' לחודש (ראש השנה), עשור לחודש (יום כיפור), וט"ו לחודש (חג הסוכות) — כמערכת אורגנית אחת.

ב. ארבעה ראשי שנים — המשנה הראשונה במסכת ראש השנה

המשנה (ראש השנה א:א) אומרת: "ארבעה ראשי שנים הם" — א' בניסן למלכים ולרגלים, א' באלול למעשר בהמה (ר' אלעזר ור' שמעון אומרים א' בתשרי), א' בתשרי לשנים, שמיטין, יובלות, נטיעה, וירקות, וא' (או ט"ו) בשבט לאילנות.

קושיא: מה פירוש "ארבעה ראשי שנים"? לשנה יש ארבעה ראשים? זה עצמו דבר נפלא. כל ראש השנה הוא לעניין מסוים — אבל מדוע צריך לנסח זאת כארבעה ראשי שנים?

חידוש ביאור הגר"א: הגר"א בשולחן ערוך אומר שהמקור למנהג להרבות בט"ו בשבט (כפי שהחסידים עושים דבר גדול) הוא מ"ארבעה ראשי שנים הם" — כל ראש השנה הוא עצמו חג.

החידוש של "באחד בתשרי ראש השנה לשנים" אינו מפורש בשום פסוק — זהו חידוש של **תורה שבעל פה**, עומק שהמשנה מגלה. זה הופך את כל התמונה של איך מבינים את סדר השנה.

ג. סדר מסכת ראש השנה בסדר מועד — דבר פלא

הסדר המקורי

בסדר מועד הולך הסדר המקורי: שבת, עירובין, פסחים, שקלים, יומא, סוכה, ביצה, **ראש השנה**. כלומר: ראש השנה באה **אחרי** ביצה (מסכת יום טוב), אחרי סוכה, אחרי יומא — הפוך מהסדר הכרונולוגי! בבבלי הפכו את הסדר לראש השנה, יומא, סוכה — אבל הסדר המקורי של המשנה הוא דווקא הפוך.

עיקר הראיה — מסכת תענית

המשנה הראשונה בתענית שואלת "מאימתי מזכירין גבורות גשמים?" — והגמרא שואלת "תנא היכא קאי?" (על מה זה מתייחס?). הגמרא עונה שזה מתייחס למשנה בראש השנה "בחג נידונין על המים". זה מוכיח שראש השנה עומדת ממש **לפני** תענית בסדר המקורי — הן הולכות יחד. לדוגמה: בראש השנה פרק ג' משנה ג' מדברים על שופר של ראש השנה לעומת שופר של תעניות — זה מראה שהמסכתות קשורות.

שני סדרים בסדר מועד

סדר מועד יש בו למעשה שני סדרים:

1. **הסדר הראשון** (רגלים כבזמן המקדש): פסחים, שקלים, יומא, סוכה, ביצה — זה מסתיים בביצה. בסדר זה לא היתה לראש השנה מסכתא משלה — "בחדש השביעי זכרון תרועה" הוא **טפל לסוכות**, לא יום טוב בפני עצמו.
2. **הסדר השני** (בזמן הגלות): מסכת ראש השנה, תענית (הבבלי אומר שזו מסכתא אחת), מגילה, מועד קטן — זהו המהלך שהופך את הרגלים אחרי החורבן.

ד. שלושת הרגלים בחומש שמות — חג המצות vs. חג הקציר וחג האסיף

פרשת משפטים (שמות כ"ג)

"שלש רגלים תחוג לי בשנה." חג המצות מתואר בהרחבה — שבעת ימי מצות, מועד חודש האביב, וכו'. אבל חג הקציר וחג האסיף מוזכרים **בפסוק אחד** ללא פרטים: מתי בדיוק? כמה ימים? מה עושים? "חג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה, וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה." אין פרטים.

חג המצות הוא העיקר בחומש שמות

בחומש שמות חג המצות ברור שהוא חשוב יותר משני הרגלים האחרים. חג המצות הוא יום הטוב הראשון, יש בו קרבן פסח שיש בו כרת — זהו יום הטוב העיקרי.

"לא יראו פני ריקם"

בפרשת משפטים כתוב "את חג המצות תשמור... ולא יראו פני ריקם" — ורק אחר כך באים חג הקציר וחג האסיף. מסדר הפסוקים עצמו היה צד לומר שהדין של "לא יראו פני ריקם" שייך רק לרגל הראשון (חג המצות), אף על פי שעליה לרגל היא בכל שלושת הפעמים.

מסקנה: בחומש שמות עצמו עדיין לא יודעים בדיוק איך עושים את חג האסיף וחג הקציר — הפרטים באים רק מאוחר יותר.

ה. פרשת אמור — פרשת המועדים העיקרית

סדר חג הקציר

פרשת אמור (ויקרא כ"ג) היא הפרשה העיקרית שבה כל מצוות המועדים כתובות בהרחבה גדולה. מתחילים בפסח, ואחר כך בא "כי תבואו אל הארץ... וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן." זו התחלת **חג הקציר** — ט"ז ניסן, "ממחרת השבת." זה עדיין לא חג ממש, אבל מתחילים לחגוג את הקציר על ידי הבאת העומר. אחר כך באה ספירת העומר — "שבע שבתות תמימות" — ו"וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש." העומר הוא ביכורים, שתי הלחם הן ביכורים — זהו **חג הקציר ביכורי מעשיך** האמיתי. כפי שה**רמב"ן** אומר, שבועות הוא מעין עצרת של פסח — ספציפית עצרת לעניין קציר.

חג האסיף — החודש השביעי כיחידה אחת גדולה

אחר כך בא: "בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה," אחר כך "אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים," אחר כך "בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות."

החידוש: לפי פשט הפסוקים, אלו אינם שלושה ימים טובים נפרדים ש"הוספו" למערכת. כל החודש השביעי הוא **חג האסיף** — מועד גדול אחד. עיקר חג האסיף הוא ט"ו לחודש (שמונת הימים), אבל א' תשרי (זכרון תרועה) וי' תשרי (יום כיפור) הם כבר חלק מהמועד, בדיוק כמו שבחג הקציר העיקר הוא יום החמישים אבל העומר הוא כבר חלק ממנו.

פרשת ראה — אותו סדר

בפרשת ראה לא כתוב מפורש ראש השנה ויום כיפור, אבל סדר הרגלים הוא: חג המצות → "שבעה שבועות תספר לך" → חג הסוכות עם "באספך מגרנך ומיקבך" — שוב האסיף.

ו. ראש השנה אינו "ראש השנה" בפשט

החודש השביעי הוא סוף שנה, לא התחלה

טענה חזקה: ראש השנה לא יכול לכוון כאן להתחלת שנה, כי אנחנו נמצאים כאן **בסוף** השנה. התחלנו בחודש הראשון (ניסן), אחר כך חמישים יום, ועכשיו החודש השביעי. הפסוק אומר "בצאת השנה" — ביציאת השנה. "תקופת השנה" פירושו, כפי שאומר **רש"י**, מעגל — זה מסתובב. אבל החודש השביעי הוא סוף שנה, לא התחלת שנה.

השנה היא רק שבעה חודשים — כמו יום

חידוש מופלא: בתורה שבכתב ה"שנה" היא רק שבעה חודשים — מחודש הראשון (ניסן) עד החודש השביעי (תשרי). חמשת החודשים הנותרים (החורף) אין בהם עליה לרגל, אין שום עבודה — כלום.

המשל: זה כמו **יום**. אפשר לספור את היום מצאת הכוכבים עד צאת הכוכבים, אבל אפשר גם לומר שהיום הוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים — ובלילה ישנים (כפי ש**המשנה במגילה** אומרת, בלילה לא ניתן לקיים מצוות מסוימות). כך גם: "זמן היום" של השנה הוא מחודש האביב עד חודש האסיף (שבעה חודשים), והחורף הוא ה"לילה" של השנה. חנוכה ופורים — שני החגים שחז"ל תיקנו דווקא בחורף — זה כאשר מושכים את ה"לילה" לתוך המועד.

ז. הפסוק "ראש השנה" בתנ"ך — יחזקאל

הפסוק היחיד בתנ"ך שבו כתוב מפורש "ראש השנה" הוא **יחזקאל מ', א**: "בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחודש." **חז"ל** אומרים ש"ראש השנה" כאן מכוון ליום כיפור (כי "בעשור לחודש"). חז"ל דנים שראש השנה הוא יום טוב בפני עצמו, לא יום כיפור.

אבל לפי פשוטו של דברים "ראש השנה" כאן היה מתכוון ל**חודש ניסן**. מדוע?

1. באותה נבואה ארוכה (יחזקאל מ"ה, י"ח) כתוב: "בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש" — חיטוי המקדש ב**ניסן**. אחר כך (פסוק כ"א): "ובראשון בארבעה עשר יום לחודש יהיה לכם הפסח."

2. בתורה חיטוי המקדש הוא ב**יום כיפור**, אבל ביחזקאל הוא כתוב ב**ניסן** — חיטוי המקדש הראשון היה בניסן, ויחזקאל חוזר לחיטוי הראשון.

3. בתנ"ך אין שום רמז מפורש שהחודש השביעי יהיה עניין של התחלת שנה — זה רק סוף שנה.

זה נשאר פלא שצריך יישוב — איך חז"ל פירשו "ראש השנה" כתשרי/יום כיפור, כאשר פשט הנבואה מצביע על ניסן.

ח. החודש השביעי כהקבלה לחודש הראשון

המבנה: אחד, עשור, חמשה עשר

איפה עוד מוצאים מבנה כזה שלוקחים חודש אחד ועושים את היום הראשון, העשירי, והחמישה עשר לימים חשובים? זה **חודש הראשון** — חודש יציאת מצרים:

- **א' ניסן**: "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים" — הקשר הגדול של הקב"ה עם כלל ישראל נוצר
- **י' ניסן**: "בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת"
- **י"ד–ט"ו ניסן**: יום הקרבן, יציאה ממצרים

החודש השביעי **מקביל** לחודש הראשון:

חודש הראשון (ניסן)	חודש השביעי (תשרי)
א' — "החדש הזה לכם"	א' — זכרון תרועה
י' — "ויקחו להם איש שה"	י' — יום כיפור
י"ד/ט"ו — פסח	ט"ו — חג הסוכות

חילוק חשוב

בשנת יציאת מצרים אחד לחודש הראשון היה יום חשוב, אבל **לדורות** בניסן רק י"ד–ט"ו חשובים (חנוכת המקדש אמנם היתה באחד, אבל זה לא לדורות). לעומת זאת, בחודש השביעי האחד לחודש מקבל **לדורות** חשיבות — הוא נעשה זכרון תרועה. החודש השביעי מקבל את כל מה שיש לחודש הראשון.

ט. מקור ראש השנה: ספר נחמיה

"כי חדוות ה' היא מעוזכם" — ההקשר המלא

המקור לאיך חגגו בפועל את ראש השנה בבית שני, בזמן עזרא ונחמיה, מאשר את המהלך. מתלוננים שקולמוסים רבים נשברו על השאלה מדוע עזרא אמר שלא לבכות בראש השנה — אבל לא לומדים את **כל המעשה**.

הסדר בנחמיה

1. **א' תשרי**: כלל ישראל — שהיו בעלי עבירה (נשים נכריות, וכו') — שומעים את התורה ומתחילים לבכות. עזרא אומר: "לא, היום אסור לבכות — כי חדוות ה' היא מעוזכם." הלויים משקיטים את העם: "הַחֲשׁוּ כִּי הַיּוֹם קָדוֹשׁ וְאַל תֵּעָצֵבוּ." העם הולך לאכול, לשתות, לשלוח מנות, **ולעשות שמחה גדולה**.

זה לא רק שאסור לבכות כי זה יום הדין — הם בוכים כי הם **בעלי עבירה**, ואפילו זה לא מותר.

2. **ב' תשרי**: במקום להתחיל את עשרת ימי תשובה בבכי (שהיה הגיוני לכאורה לבעלי עבירה), **הם מחפשים לולבים ואתרוגים!** "וביום השני נאספו ראשי האבות... להשכיל אל דברי התורה. וימצאו כתוב בתורה אשר ישבו בני ישראל בסכות בחג בחדש השביעי." הם יוצאים להביא עלי זית, עלי עץ שמן, לעשות סוכות.

(הערה צדדית: זו ראיה בוויכוח בין "בריסקרים" שמחפשים לולבים מאלול, ל"ישיבישים" שאומרים שעד יום כיפור אנחנו בימי הדין.)

3. **סוכות**: "וַתְּהִי שִׂמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד" — שמחה גדולה עוד יותר. א' תשרי הוא "שמחה גדולה", סוכות הוא "שמחה גדולה **מאד**."

4. **כ"ד תשרי** — רק **אחרי** סוכות, אחרי שמיני עצרת, אחרי אסרו חג (**הירושלמי** ו**ביאור הגר"א** בשולחן ערוך מביאים זאת כמקור לאסרו חג) — רק אז בא מעמד התשובה: "וביום עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם" — סדר גדול של תשובה עם וידוי.

החידוש

מפורש בפסוק שהשמחה הגדולה של א' תשרי נמשכה דרך כל עשרת ימי תשובה, יום כיפור, עד סוכות — כרצף אחד של שמחה. מעמד התשובה והבכי בא רק **אחרי** כל החודש, בכ"ד תשרי. זה מאשר שעשרים ושניים הימים הם מערכת אחת.

זמן התשובה

נקודה חזקה: אם היו שואלים מתי הזמן הטוב ביותר למעמד גדול של תשובה לאנשים שהם עוברי עבירה חמורים, כולם היו אומרים עשרת ימי תשובה. אבל נחמיה אומר מפורש אחרת: כל השנה — מכ"ד תשרי עד ערב ראש השנה — מתאימה לתשובה כזו. אבל התקופה של א' תשרי, עשרת ימי תשובה, יום כיפור, וסוכות — זו מערכת שאי אפשר להפריע לה במעמד כזה.

"חדות ה' היא מעוזכם" — יסוד השמחה

הפסוק "אל תעצבו כי היום קדוש... חדות ה' היא מעוזכם" לא מכוון רק להלכה של מקרא קודש בא' תשרי. זה אומר שא' תשרי מתחיל **ימי חדווה**

ושמחה — מהלך שלם שמביא את ראש השנה עם יום כיפור. הוידוי של יום כיפור הוא **וידוי מתוך אהבה**, לא מתוך ריחוק. מי שבאמת התרחק, שיסדר את עצמו כל השנה. אבל מה שמדברים כאן הוא ימי שמחה, ימי דבקות, שבתוך תחושת השמחה יוצאת תשובה וכפרה אמיתית.

י. הפסוק "עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"

המקור החשוב שתשרי הוא ראש השנה הוא הפסוק "עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" — כפי ש**גמרא ראש השנה דף ח'** לומדת. הרעיון העיקרי של "עיני ה' אלקיך בה" סובב סביב **גשם** — וזה נותן "שינוי" בתמונה, מדוע דווקא תשרי נעשה ראש השנה (אף על פי שלפי הפשט בתורה ניסן הוא התחלת השנה).

יא. שיטת הגר"א על ראש השנה

לגר"א יש כמה הלכות ראש השנה שונות ממנהג כלל ישראל, **והכל הוא מביא מנחמיה**:

- **אסור לבכות בראש השנה** — כי כתוב "אל תעצבו"

- **לא אומרים תחנונים** — אומרים רק "שתוב ידע מלכנו" כי אסור להרבות בתחנונים ביום טוב

- **נוסח התפילה** — באמרי נועם (ברכות) כתוב נוסח של הגאון שבראש השנה אומרים את אותו "ותשיאנו" כמו בשלושת הרגלים. הגאון הולך בתוקף שראש השנה אינו שונה מיום טוב רגיל — אומרים זכרנו, ועל כן תהא פרדך בלילה, אבל זה נשאר יום טוב.

מציינים שכלל ישראל לא עושים כך, ויש פלא על הגאון — אבל הכוונה היא ליישב זאת בסוף.

יב. הברייתא של רבי עקיבא — מהפכה בהבנת שלושת הרגלים

משנה ב — בארבעה פרקים העולם נידון (ר"ה ט"ז)

- **בפסח** — על התבואה

- **בעצרת** — על פירות האילן

- **בראש השנה** — כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון

- **בחג** — נידונין על המים

המשנה יושבת על מערכת התורה שבכתב — שלושת הרגלים. הסדר הוא: פסח, עצרת, חג — סדר התורה. ראש השנה כאן כרביעי, אבל הוא גם במערכת שלושת הרגלים. לכן מסכת תענית הולכת יחד עם מסכת ראש השנה — כי "ובחג נידונין על המים" מביא להזכרת גבורות גשמים.

מסקנה חשובה: אי אפשר להפריד שראש השנה הוא לגמרי יום הדין וסוכות הוא לגמרי ימי שמחה. **אותה משנה** שאומרת שראש השנה הוא יום הדין, אומרת גם שסוכות הוא יום הדין (נידונין על המים). זו **מערכת אחת** — אי אפשר להפריד את שני השבועות של ימים טובים אחד מהשני.

נקודת המוצא: שלושת הרגלים בגלות

יש כאן מהפכה גדולה בכל הקשר עם הקב"ה ובעבודת ה' בכלל, במיוחד בשלושת הרגלים. מצוות שלושת הרגלים קשורה לחלוטין לבית המקדש — אין יבול, אין עומר, אין קציר, אין אסיף, אין עליה לרגל, אין שמחה בירושלים. איך מתאים לחגוג שלושת הרגלים במצב כזה?

מתארים שהתנאים התכנסו בסנהדרין, והיו דעות שאולי מתאים ששלושת הרגלים בגלות יהיו כמו תשעה באב

— כי הקשר עם הקב"ה דרך הרגלים נשבר, מפני חטאינו גלינו מארצנו.

חידושו של רבי עקיבא: מהודאה לבקשה

רבי עקיבא — אותו שצחק כשכולם בכו בראותם את השועל היוצא מקודש הקודשים — גילה חידוש איך אפשר באמת לחגוג שלושת הרגלים בגלות.

הברייתא (ראש השנה טז.):

- **מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח?** ההבנה הפשוטה היתה: להודות על התבואה שכבר גדלה. רבי עקיבא אומר אחרת: **כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות** — זו **בקשה**, לא הודאה!

- **מפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת?** מפני שהעצרת זמן פירות האילן — **כדי שיתברכו לכם פירות האילן**.

- **מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג?** כדי שיתברכו לכם גשמי שנה.

- **ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות** — מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה.

רבי עקיבא הופך את כל התמונה: לא באים להודות על מה שכבר יש, באים **לבקש** על מה שצריך להיות.

יג. ניסוך המים — ראיה למהלך של רבי עקיבא

ניסוך המים לא כתוב בפירוש בתורה — זו סוגיא גדולה בבבלי ובירושלמי. רבי עקיבא אומר שניסוך המים הוא **דאורייתא**.

היסוד: הקב"ה לא צריך כלום, הכל הוא כעין מלכותא דארעא. שתי הלחם, עומר — זה מתאים כמתנה. אפילו ניסוך יין מתאים — מביאים בקבוק יין לחבר. אבל **מים** אי אפשר להביא כמתנה — מים אינם מאכל, זה דבר קיום. אם הימים טובים הם רק ל**הודות**, אכן אין להביא מים. אבל ברגע שרבי עקיבא גילה שיום הטוב הוא לתת **הכרה** מי הוא בעל הבית ו**לבקש** ממנו — אז מובן שאפשר להביא מים. אנחנו באים לומר: המים הם ממך, הקיום הוא ממך. זה אפילו יותר מעומר ושתי הלחם.

יד. בקשה היא עבודה קרובה יותר מהודאה

להודות הוא קשר חלש יותר מלבקש. אפשר להודות למישהו שלא באים אליו, למישהו שכבר לא חי, למישהו שרחוק. אבל **לבקש** פירושו שיש לך קשר, אתה מתחבר אליו, הוא הולך לענות לך. ברגע שאומרים "אני מביא את העומר בפסח כדי שתתברכו" — זו **קרבה קרובה יותר**.

המשל: כשמודים בלי לבקש

משל: מישהו טבע בים, עובר אורח זר הציל אותו. המוצל עושה מסיבה גדולה, עומד לדבר, מודה למציל, ומבקש ממנו: "מהיום והלאה, כל פעם תציל אותנו." זה נשמע משונה — האחר בדיוק עבר, אין לו שום שייכות.

הנמשל: כשמודים לקב"ה בלי לבקש, אומרים שהקב"ה הציל במקרה — זה לא אלוהים. כשבאים לבקש ולהודות ביחד, אומרים שאנחנו **תלויים בו** — זה לא דרך מקרה. שני הדברים — הודאה ובקשה — צריך לומר ביחד, כי אז מבטאים שהקשר הוא תמידי.

טו. סדר השנה מתהפך

אם באים רק להודות, מתחילה השנה בחודש האביב — בא אביב, התבואה מסתיימת, הולכים להודות. אבל אם באים **לבקש** — בקשה היא דווקא שהתבואה תגדל טוב, זה הגשם — יוצא ש**החודש השביעי**, שבפשוטו של מקרא הוא סוף שנה, נעשה בחידושו של רבי עקיבא **התחלת שנה**. זה למעשה החידוש של מסכת ראש השנה.

טז. המקור: "זכרון תרועה" וחצוצרות

מהיכן יודע רבי עקיבא את החידוש?

הסוד טמון ב**"באחד לחודש השביעי זכרון תרועה"**.

העבודה של **בקשה** מהקב"ה כמעט לא מופיעה בחמשה חומשי תורה, חוץ מ**שני מקומות**:

1. **וידוי מעשר** — "השקיפה ממעון קדשך" — המצווה האחרונה של התורה. ביכורים הוא שבח, וידוי מעשר הוא בקשה.

2. **חצוצרות (בהעלותך)** — בקשה מהקב"ה, לא בדיבור אלא בקול.

חצוצרות: בעת צרה **ובעת שמחה**

בפרשת חצוצרות כתוב: **"וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם... ונזכרתם לפני ה'"** — זו בקשה בעת צרה. אבל באותה פרשה כתוב גם: **"וביום שמחתכם ובמועדיכם... ותקעתם בחצוצרות"** — בעת שמחה.

איך שניהם באותה פרשה? **הרמב"ן** אומר שתפילה רק בעת צרה היא דאורייתא. אבל כאן עומד חידושו של רבי עקיבא: **בעת שמחה לא רק הודאה** — צריך גם לבקש.

תרועה — בקשה, לא שמחה

כפי שה**רמב"ן** אומר, "ילל ויבב" הוא בקשה. יש צד ש"ילל ויבב" בכלל נתקן בראש השנה ואחר כך נלקח לימים אחרים. ב**ברכת זכרונות** יש "ילל ויבב".

מקבילה: ב**הלל** אומרים "אנא ה' הושיעה נא" — בקשה בתוך השבח. ב**סוכות** עם הנענועים וההושענות — "ובחג נידונין על המים" — זה המקום של בקשה. הנענועים הם באמת לעניין בקשה ולעניין החג.

יז. השופר של ראש השנה — תענית, לא שמחה

כשלומדים מסכת ראש השנה, **תקיעת ראש השנה אינה תקיעה של שמחה**, אלא התקיעה של תענית: "שופר של ראש השנה שיהיה לו קול פשוט, תענית של שופרות כפופים."

ראש השנה כ"עיר שתוקעת אבל לא מתענה"

ב**מסכת תענית**: כשצרה באה על עיר, מה עושות הערים הסמוכות שהצרה עדיין לא הגיעה אליהן? מחלוקת תנאים — האם מתענים, האם תוקעים, או שניהם. **הירושלמי** אומר שהדעה שאומרת שהערים הסמוכות תוקעות אבל לא מתענות — זה הולך כרבי עקיבא. **ראש השנה הוא כעיר שתוקעת אבל לא מתענה** — זה עדיין **לפני** הצרה, רואים שיכולה לבוא שנה קשה, מבקשים, אבל עדיין לא בצרה עצמה.

יח. מסכת מועד קטן — הלכות אבילות במועד

מדוע הלכות אבילות במסכת מועד קטן? "לא יאבד אדם על מתו ולא יספידנו, ואין חופרין כוכין וקברות במועד" — אלו הלכות המועד, אבל כשלומדים היטב את המסכתא רואים שמדברים כאן **בזמן הגלות**: המועד כבר הוריד את כוחו, ההתעוררות מירושלים, השמחה נחלשה.

יט. משחרב בית המקדש — עצרת כשבת, ראש השנה כרגלים

נפקא מינה הלכה למעשה (בעניין אבילות):

- **רבי אליעזר**: משחרב בית המקדש, **עצרת (שבועות) כשבת** — שבועות נעשה יום טוב כל כך חלש שהוא לא מבטל אבילות. בזמן המקדש, כשכולם עולים לירושלים בשמחה גדולה, זה מבטל אבילות. אבל שבועות אחרי החורבן — בסך הכל יום אחד, כמעט דומה לשבת — למה זה יבטל?

- **רבן גמליאל**: **ראש השנה ויום הכיפורים כרגלים** — חידוש מדהים! בזמן המקדש ראש השנה/יום כיפור **לא** היו כרגלים — הרגל העיקרי היה סוכות (חג האסיף). יהודי רגיל בראש השנה/יום כיפור היה **בדרך** לירושלים, זה לא היה עניין כל כך גדול עבורו. אבל **בזמן החורבן** ראש השנה נעשה יום טוב **חזק יותר** — הוא מבטל כרגלים, והוא חזק יותר משלושת הרגלים (כי שבועות לא מבטל לפי רבי אליעזר, שרבן גמליאל מסכים איתו).

- **חכמים**: לא כדברי זה ולא כדברי זה — עצרת נשאר כרגלים, ראש השנה/יום כיפור נשארים כשבת.

כ. המדרש — "תכתב זאת לדור אחרון"

המדרש אומר על הפסוק "תכתב זאת לדור אחרון, והנברא יהלל קה, פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם": ה"דור אחרון" שיוצא לגלות — "אין להם לא בית המקדש, ולא מלך, ולא כהן, ולא נביא" — אבל **נשארה התפילה של ראש השנה ויום כיפור**. המדרש מציין שדווקא התפילה של ראש השנה ויום כיפור קיבלה מציאות מיוחדת בגלות — תמיכה לחידושו של רבן גמליאל.

זהו החידוש שמתווסף דרך החורבן — כמו יסודו של רבי עקיבא שהתפילה נעשית עבודה אפילו חזקה יותר. יוצאים **שני סדרים**: סדר אחד שמסתיים בביצה (המהלך הישן), וסדר אחד שמסתיים בראש השנה ויום כיפור — סדר חדש. ראש השנה שיש לנו היום הוא למעשה ראש השנה הכללי.

כא. נדב ואביהוא — השינוי מחודש הראשון לחודש השביעי

המעשה והשלכותיו

סיפור נדב ואביהוא קרה **באחד לחודש הראשון** — אסון נורא. זה הביא **סדר חדש**. אחרי פרשת שמיני, תזריע, מצורע, באה פרשת אחרי מות: "אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו." הקב"ה אומר שמה שנדב ואביהוא עשו — להיכנס באחד לחודש הראשון — מסוכן. אבל **"בזאת יבא אהרן אל הקדש"** — השינוי הוא לא רק סדר הקרבנות, אלא גם **התאריך**: "בחודש השביעי בעשור לחודש" — זה משנה את החודש הראשון. אם עושים זאת בחודש השביעי, עשור לחודש, אפשר כן להיכנס לקודש הקדשים.

(הגאון אומר שאהרן יכול היה להיכנס — הוא לומד שאהרן היה מחויב בחודש מרחשוון.)

החודש הראשון vs. החודש השביעי — שני אופנים של קירבה

החילוף מניסן לתשרי משקף הבדל יסודי באופן שבאים אל הקב"ה:

- **חודש הראשון (ניסן)** — באים **בלי שום עבודה**. זו בחינה של יציאת מצרים, **"מדלג על ההרים"** — קירבה ספונטנית, בלתי אמצעית. אבל יש בזה **סכנה של קרבה לפני ה'** (כמו אצל נדב ואביהוא).

- **חודש השביעי (תשרי)** — באים **אחרי מעגל העבודה**: עברנו את שלושת הרגלים, את כל סדר העבודה. אז בא **יום כיפור** שמטהר את המקדש דווקא בחודש השביעי. **ואז** יכול להיות הסיכוך — **סוכות** — שעושה את האדם "לפני ה'" באופן בטוח, מטוהר.

כב. פרשת אמור — החג העיקרי משתנה מפסח לסוכות

בפרשת אמור (פרק כ"ג) זה משתנה דרמטית:

- **חג הפסח** יש שם את **המעט ביותר מילים** — פחות מכל מקום אחר בתורה שבו פסח כתוב, ופחות מכל החגים האחרים באמור. חסר "בעצם היום הזה", "בכל מושבותיכם", וכמה דברים. **העיקר שחסר: יציאת מצרים.** בכל מקום אחר (משפטים, "שמור את חודש האביב") יציאת מצרים חוזרת — אבל באמור פסוקים ד'-ח' כתוב רק שצריך לעשות מצות, בלי טעם.

- **חג הסוכות** לעומת זאת מקבל באמור את הפסוק: "למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים" — **יציאת מצרים כתובה רק אצל סוכות**, לא אצל פסח, באותה פרשה!

היסוד: פרשת אמור ממשיכה את פרשת אחרי מות. התורה אומרת ש**חג העיקרי** — שקשור ליציאת מצרים — **עובר מחג המצות לחג הסוכות.**

סדר "אחד-עשור-ט"ו" בחודש השביעי

הסדר של א' לחודש, י' לחודש, ט"ו לחודש — שפעם היה בחודש הראשון — עבר לחודש השביעי: א' תשרי (ראש השנה), י' תשרי (יום כיפור), ט"ו תשרי (סוכות). כל החודש הוא יום הטוב, עם ט"ו כמרכז, א' כהתחלה, וי' כשליש החודש.

הפסוק אצל סוכות — **"וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה חקת עולם לדרתיכם בחדש השביעי תחגו אתו"** — משתמש **באותן מילים** כמו הפסוק בפרשת בא ("החודש הזה לכם"). זה לא רק ציון של איזה חודש — זה כבר כתוב קודם איזה חודש. התוספת "בחדש השביעי תחגו אותו" יש לה הד אחר: זה אומר שהחג לה' שפעם היה בחודש הראשון, נעשה עכשיו **בחודש השביעי**.

כג. ההלכה למעשה של "חודש השביעי" — מתי עושים חג ה'?

מההלכה של חנוכת המשכן, שהיתה בא' ניסן (חודש הראשון), לומדים חידוש גדול: מעכשיו והלאה, כשרוצים לעשות **חג ה'** — חנוכה או הקדשה חדשה — עושים זאת **בחודש השביעי** (תשרי), לא בחודש הראשון (ניסן).

ראיות מתנ"ך — שלמה המלך ועזרא

- **שלמה המלך** כשבנה את בית המקדש, עשה את החנוכה **בחודש השביעי**. הוא לא עקב אחרי הדגם של המשכן (חודש הראשון), כי המצב דרש זאת.

- שלמה רצה **הקהל** — והקהל בא מאותו מקום, בחודש השביעי. אלמלא האסון של **נדב ואביהוא**, הקהל היה בחודש הראשון. אבל זה השתנה.

- **עזרא** — פעמיים בספר עזרא (אצל זרובבל, ואצל עזרא עצמו) גם נעשה בחודש השביעי.

- **כולם הבינו** שהתאריך השתנה מחודש הראשון לחודש השביעי.

כד. מסקנה: הרגל האחרון נעשה העיקר

כל הסדר מראה שאחרי מעשה נדב ואביהוא התגלה ש**שלושת הרגלים האחרון** (סוכות/חודש השביעי) הוא העיקר, לא הראשון (פסח/חודש הראשון). מתחילת הדרך הראשון היה העיקר, אבל אחרי האסון **נתגלה** שהאחרון הוא העיקר — כי הוא בא אחרי מחזור שלם של עבודה, טהרה, והכנה.

בזמננו, כשחזרנו לארץ ישראל, נצטרך למצוא עבודה שבה נוכל באמת לאחד את המהלך הישן (הסדר של תורה שבכתב, שבו ניסן הוא ההתחלה) עם המהלך החדש (הסדר של תורה שבעל פה, שבו תשרי הוא ראש השנה) — עבודה קשה אך הכרחית.

תמלול מלא

ראש השנה והשלושה רגלים: הסדר של המסכתות והמערכת של חודש השביעי

הקדמה: שתי נקודות על חודש השביעי

והחזרה כאן דברים חדשים, אולי צריך לחזור.

אני רוצה לדבר על שתי נקודות שקשורות לחודש השביעי. נתחיל בנקודה אחת ונראה אם נספיק גם את הנקודה השניה. קודם כל, ודאי זה בעיקר על היום הקרוב והמתקרב, שהיום קוראים לזה ראש השנה. אנחנו צריכים לדון בכלל, האם זה באמת ראש השנה? מאיפה אנחנו... אה, רגע, אפילו דיברתי. סליחה. נו, נדבר יידיש, שכחתי את זה.

אז כך, נדבר על חודש השביעי, והדבר הראשון על א' לחודש, אחד לחודש השביעי, שכלל ישראל קורא לזה ראש השנה, בעצם המשנה במסכת ראש השנה, ונראה שאנחנו צריכים לדעת איך זה נעשה ראש השנה. יש כמה שאלות שאנחנו צריכים יחד לראות מה אנחנו יכולים לבאר כאן.

ואחר כך אני רוצה להיכנס קצת, זה היה ביחד, אני רוצה להיכנס באופן כללי לכל המועדים שיש, כל המועדים זו לא המילה הנכונה, אבל כל הימים שאנחנו חוגגים בחודש השביעי, שזה בעצם אחד לחודש השביעי, עשור לחודש השביעי - יום כיפור, וחמישה עשר - חג הסוכות.

ארבעה ראשי שנים — המשנה הראשונה במסכת ראש השנה

אז כך, למעשה, התחלתי הפוך. במשנה יש לנו במסכת ראש השנה, שם כתוב במסכת ראש השנה, **ארבעה ראשי שנים הם**. זו המשנה הראשונה של ראש השנה. **באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות, לנטיעה ולירקות. באחד בשבט, ראש השנה לאילן** וכו' וכו'.

זה עצמו דבר מעניין, שיהיו ארבעה ראשי שנים. אדם יש לו ארבעה ראשים? שנה יש לה ארבעה ראשים? זה עצמו דבר נפלא. אז נאמר בסדר, כל דבר לענין מסוים. למה צריך להיות ארבעה ראשי שנים? זה נשאר מעניין, מה זה ארבעה ראשי שנים? אה, שכחתי. מה זה ארבעה ראשי שנים?

ורואים, הביאור הגר"א בשולחן ערוך אומר על ט"ו בשבט, יודעים, כתוב בהלכה שמרבים, משהו עושים... כמו שהחסידים עושים מזה בכלל דבר גדול. אז הביאור הגר"א אומר שהמקור לזה הוא **ארבעה ראשי שנים הם**. אם יש ארבעה ראשי שנים, אז כל ראש השנה הוא חג, יש משהו כאן במשנה מעניין. מה באה המשנה לומר כאן?

הסדר של מסכת ראש השנה — דבר פלא והפלא

השאלה: למה ראש השנה באה אחרי ביצה?

ובעצם צריך לדעת עוד דבר מעניין, יש פלא על כל הסדר של מסכת ראש השנה. מסכת ראש השנה, הסדר שלה במסכתות הוא ממש דבר פלא והפלא. למה? כי סדר המסכתות הולך בסדר מועד, שלום. סדר מועד הולך שבת, הסדר הוא פשוט, אחר כך הולך עירובין, שקשור לשבת, פסחים, שקלים. שלכאורה שקלים צריך להיות לפני פסחים, אבל פסחים, שקלים. ואחר כך הולך יומא, סוכה, ביצה, ראש השנה. זה הדבר הפלא.

בבבלי, שלנו שיש לנו מודפס בבבלי, הפכו את הסדר. הסדר נעשה חזרה ראש השנה, יומא, סוכה. אבל למעשה, רואים מפורש, והשטיינברגר מביא את כל הראיות, שסדר המשנה הוא דווקא הפוך, כמו שיש בכל המשניות, שמסכת ראש השנה הולכת אחרי ביצה.

הראיה ממסכת תענית

מאיפה אני יודע שיש סדר כזה? אז הראיה העיקרית שלי היא דווקא מהגמרא במסכת תענית. כי מסכת תענית, שהולכת אחרי ראש השנה, מסכת תענית הולכת אחרי ראש השנה, אומרת המשנה, המשנה הראשונה בתענית, **מאימתי מזכירין גבורות גשמים?** כך מתחילה המסכתא. שואלת הגמרא, **מאימתי? תנא היכא קאי דקתני מאימתי?** כמו אותו דבר בברכות פרק א', **תנא היכא קאי**. אומרת הגמרא, אולי זה הולך על ברכות, שכתוב שם שאומרים גבורות גשמים? אומרת הגמרא, לא, זה רחוק מדי. אומרת הגמרא, לא, זה עולה על המשנה שכתוב **בחג נידונין על המים**. אבל בחג עצמו אין מזכירין גשמים. באמת זו הסוגיא במשנה הראשונה, רבי אליעזר אומר יום טוב הראשון של חג, רבי יהושע אומר יום טוב האחרון של חג, זו ממש הנקודה.

אז לכאורה מוכח בגמרא, אחד אומר סדר כזה של ראש השנה שצריך להיות נורמלי, ראש השנה, יומא, סוכה, יש לנו ראש השנה, יומא, סוכה, ביצה, תענית. למה זה נעשה כל כך קרוב? ואולי במשך נראה גם, בהזדמנות אחרת, יש לי עוד ראיות שהסדר במשנה הוא דווקא כך. זה דבר נפלא מאוד.

שתי השאלות על הסדר

אפילו אם תרצה, אני יותר פשוט שלכל המשניות יש סדר, אפילו אם אתקשה כל כך שאין סדר למשניות, אבל איזשהו סדר צריך להיות איזו סיבה כביכול לעשות הפוך, לעשות פסח, ואחר כך לעשות יומא, יום כיפור,

ואחר כך סוכה. ורק אחר כך ביצה. מה זה ביצה? פשוט, יום טוב נקרא כך הרבה. מסכת ביצה, בעצם מסכת יום טוב. אז אמנם כבר מסכת יום טוב, אחרי כל הרגלים, בפרט יומא, סוכה, כל המועדים של חודש השביעי. ביצה היא מסכת יום טוב. אז אחרי מסכת יום טוב, יהיה מסכת ראש השנה. זה מעניין.

וראש השנה הולכת בעצם עם תענית. זה בעצם מה שהגמרא אומרת לנו. יוצא ששאלה יש כאן בשתיים. הדבר הראשון ראש השנה היתה צריכה להיות לפני יומא, אחר כך היתה צריכה להיות לפני ראש השנה היא אחרי ביצה. ובעצם, הדבר הוא שרבי כתב ראש השנה לפני תענית. זה פלא ממש, מה זה הענין שמחבר ראש השנה עם תענית?

הקשר בין ראש השנה לתענית

ואם נסתכל על המשניות בראש השנה, ובתענית נראה שהמסכתות הולכות יחד, למשל עוד משנה בראש השנה. שהמשנה אומרת בפרק שלישי, אומרת המשנה במשנה ג', **כשופר של ראש השנה של יואל פשוט, ופיו מצופה זהב, שתי חצוצרות מן הצדדים, שופר מאריך וחצוצרות מקצרות, שמצות היום בשופר, בתעניות** [הולך סדר אחר]. מובן שכאשר אומרים דבר שהוא שונה, בעצם אומרים שיש להם קשר, הם דומים, ומשהו שונה. הדבר אינו דינים מעכבים. וזה מאוד מעניין, לומדים את הגמרא, שהגמרא יש לה אפילו צד לומר אותו דבר, ממש סיבות סודיות מעניינות, ויש עוד ראיות שזה הולך יחד.

המערכת של חודש השביעי

וזה בעצם מה שאנחנו צריכים לעמוד, מה יש כאן? כדי להעמיד קצת את הענין, צריך לחזור לפסוקים, בסדר, לראות איך מתחיל בכלל כל הענין. וכאן נראה בפסוקים עוד דבר פלא יותר מאוד. הפסוקים הולכים כך: השלושה רגלים יש לנו חג המצות, חג השבועות, חג הסוכות, ויש לנו מערכת ראש השנה יום כיפור. הרבה פעמים מתבלבלים בדיוק, איך זה עובד, זה נכנס באמצע עוד מערכת.

רוצים לדעת מהפסוקים, שלכאורה, ומה שרואים את זה נורמלי, הסדר הוא שראש השנה יום כיפור עם סוכות זה דבר אחד. זה לא פשוט שבאים באותו חודש, בעבודה כזו של שבועיים, כשאפשר לעבור כל פעם שהנפש תהיה באיזה מהלך אחר של עמידה לפני ה'. הרי לפני יום טוב זה מינימום שבועיים לפי רבי שמעון בן גמליאל, אבל לפי חכמים שלושים יום קודם החג, שלושים יום קודם החג, שלושים יום קודם החג. פורים יש עם החודש, חודש המשמח, חודש האביב, זה עם החודש. יהיה דבר דחוק מאוד לומר שבאותו חודש עושים, כל דבר יש לו ענין אחר.

השלושה רגלים בחומש שמות — חג המצות, חג הקציר, וחג האסיף

פרשת משפטים: האזכור הראשון של שלושה רגלים

אבל יותר מזה, איך שהפסוקים נראים לי כך, שבפרשת משפטים ובפרשת כי תשא, שם כתוב השלושה רגלים, רואים שחג המצות, שאף על פי שחג המצות כתוב כבר בפרשת בא באריכות כמה פעמים, אומרת התורה בפרשת משפטים, חוזרת על זה שלוש רגלים תחוג לי בשנה, פרק כ"ג, **את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות, כאשר צויתיך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים**, חוזרים על זה כמה ימים, מה צריך לעשות, ואומר שבעת ימים תאכל מצות.

ואחר כך, הפסוק הבא הוא **וְחַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ אֶת מַעֲשֶׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה**. אומרים בפסוק אחד את שני הרגלים, ושני הרגלים אני לא יודע בכלל למשפטים, אין שום רמז בתורה. והתורה אומרת עדיין לא, הדבר הראשון, מתי זה? **חַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ** - מתי זה? כן, מובן, בזמן הקציר. אבל האם זה יום? האם זה שבוע? האם זה יומיים? אולי זה דווקא שבעה שבועות? כן, נראה. ובאמת לא כתוב מה עושים. איך זה חג הקציר? במה?

וחג האסיף זה אותו דבר. **חַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ אֶת מַעֲשֶׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה**. מתי חג האסיף? מה עושים בחג האסיף? לא כתוב. וכך זה חוזר בכי תשא. לא השתמשו, כן? יש שינויים קטנים, אבל זה אותו דבר. משפטים, כי תשא זה אותו דבר.

החשיבות של חג המצות בחומש שמות

ואני חושב שבעצם כתוב כאן בפרשה שחג המצות חשוב יותר מחג הקציר וחג האסיף. על כל פנים, בחומש שמות בוודאי חג המצות חשוב יותר מחג הקציר וחג האסיף. חג המצות הוא יום הטוב הראשון, הוא יום הטוב שיש בו קרבן פסח שיש בו כרת. זה יום הטוב העיקרי.

הדין של "לא יראו פני ריקם"

זה גם מיישב את הענין של עליה לרגל. כי כתוב כאן דבר מאוד מעניין, כתוב כאן **אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר... וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם**. ואחר כך כתוב **וְחַג הַקָּצִיר... וְחַג הָאָסִף**. כלומר, היה צד שמפרשת משפטים עצמה היה הדין של ראיית ריקם רק בחג... עליה לרגל צריך לעלות בכל שלושת הרגלים, אבל הדין של **לֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם** הוא רק ברגל הראשון. זה נורמלי כמו שכתוב כאן בפסוקים. כך היה צריך להיות. זה בחומש שמות.

כי למעשה, אני לומד חומש שמות, כמו שאמרתי קודם, אני עדיין לא יודע בדיוק איך עושים חג האסיף ואיך עושים חג הקציר.

חג הקציר וחג האסיף: הסדר של מועדים בתורה שבכתב

פרשת אמור — הפרשה העיקרית של מועדים

את הפרשה של מועדים יש לנו עוד, יש לנו בפנחס, יש לנו בראה, אבל הפרשה שאומרת את כל המצוות באריכות גדולה היא פרשת אמור, זו הפרשה העיקרית.

הסדר בפרשת אמור: מפסח לחג הקציר

ובפרשת אמור הולך הסדר כך: מתחילים עם פסח, ואחר כך עוברים בפרק כ"ג בויקרא, **"וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל... כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן"**. אז אני שומע מיד, "וקצרתם את קצירה" – אה, עכשיו הולכים ללמוד חג הקציר.

מה יוצא מתי חג הקציר? חג הקציר הוא כבר ט"ז ניסן. "ממחרת השבת" נקרא חג הקציר. זה אותו ריח. אה, זה עדיין לא חג ממש. בסדר, אבל מתחילים לחוגג את הקציר, מביאים עומר כקציר.

מעומר עד שבועות — העצרת של חג הקציר

ואחר כך, **"וספרתם לכם ממחרת השבת... שבע שבתות תמימות תהיינה"**, ו**"וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש"**. כתוב כבר בפרשת אמור שזה נקרא יותר חג כנגד יום זה לא נקרא חג.

אז בעצם אם אני לומד "חג הקציר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ", וזה באמת אמת, העומר הוא ביכורים, שתי הלחם הוא ביכורים, וזה מאוד בורא טעם כמו שהרמב"ן אומר, ששבועות הוא בעצם עצרת מסוים של פסח. זה עצרת של פסח לענין קציר. אני לא יודע אם זה עצרת לענין יציאת מצרים, על זה נדבר בשבועות. על כל פנים, זה חג הקציר.

חג האסיף — חודש השביעי כמועד גדול אחד

הפסוקים בפרשת אמור: ראש השנה, יום כיפור, וסוכות

אחר כך הולכת התורה הלאה, ואומרת, **"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה"**. הייתי אומר שהפסוק בא לומר חג האסיף. התורה אומרת, רוצים לעשות חג האסיף. היום הראשון הוא "שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה". **"אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים"**. ו**"בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת"**. ואחר כך אומר שוב, **"אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי... חַג ה' שִׁבְעַת יָמִים"**.

החידוש: חודש השביעי הוא מועד גדול אחד של חג האסיף

אז בעצם, איך שאנחנו לומדים את הפסוקים כאן, זה לא שיש שני ימים טובים חדשים שהתורה איכשהו כללה במערכה, אלא חודש השביעי הוא החודש שחוגגים את האסיף.

מובן שחג האסיף העיקרי, כמו שאנחנו אומרים אצל עומר ושתי הלחם, בסוף חג הקציר העיקרי הוא בוודאי יום החמישים. וכאן באמת חג האסיף העיקרי הוא ט"ו לחודש, שמונת הימים שהולכים לעשות את יום הטוב. אבל יש כבר שני ימים לפני זה שזה באמת חלק מהמועד, שצריך להסביר, להעמיק מה זה בדיוק כל יום, שהכל קשור לאסיף.

וזה בעצם מבאר את חג האסיף שכתוב במשפטים, "ובצאת השנה". אז הכל יש לנו מועד גדול אחד של חג האסיף, כי זה בעצם הימים שאנחנו רואים כאן.

ראש השנה אינה תחילת שנה — זה סוף שנה

השאלה: חודש השביעי הוא סוף שנה, לא ראש השנה

ומה שאני רואה עוד מזה הוא שראש השנה בוודאי לא יכולה להיות, כי אנחנו מחזיקים כאן סוף שנה, אנחנו לא מחזיקים תחילת שנה. התחלנו בתחילה עם חודש הראשון, ואחר כך היו לנו חמישים יום, ועכשיו מחזיקים בחודש השביעי. חודש השביעי לא יכול להיות סוף [תחילת שנה].

"בצאת השנה" — הפסוק אומר מפורש סוף שנה

תקופת השנה אומר את זה, השנה מסתובבת. תקופה פירושה שזה מעגל, אומר רש"י, זה הולך במעגל. אבל יש פעם אחת שכתוב מפורש "בצאת השנה". זה חג האסיף, זה אסיף. זה הולך לפי היבול, ואסיף הוא סוף שנה. יש לנו "בצאת השנה", יש לנו... וזה בעצם פלא.

סוכות חוגגת את צאת השנה

אם נחלק כך פעם אחת את ימים הטובים, נאמר שסוכות חוגגים את צאת השנה. חג הסוכות שלמדנו בפרשה בשבוע שעבר, מצוות הקהל, **"מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים"**, כבר אמרנו ששמיטה היא בחג הסוכות, מסתיימת שמיטה, מסתיימת השנה. אז סוכות עושים את זה, חוגגים את סיום השנה, אבל א' תשרי כבר בשנה החדשה. בעוד שבועיים עושים עוד את החג של סוף השנה. משהו לא מסתדר כאן.

לפי פשט הפסוקים אין שום רמז לשנה חדשה

לפי מה שנראה לכאורה מהבנת הפסוקים עצמם, אז באמת עדיין אין בכלל שום רמז שאנחנו מחזיקים כאן בשנה החדשה.

השנה היא רק שבעה חודשים — כמו יום

החידוש: השנה היא מניסן עד תשרי

יש כאן דבר נפלא, שהשנה אינה שנים עשר חודשים. השנה היא רק שבעה חודשים. זה מתחיל בחודש הראשון, וזה מסתיים בחודש השביעי. נשארו חמישה חודשים שאותם זרקו החוצה. באמת, שבתורה שבכתב אין לנו שום עליה לרגל ושום עבודה בכל מגז האוויר החורפי, בכל זמן החורף אין כלום.

המשל של יום ולילה

וזה בעצם כמו היום. היום יכול להתחיל, אפשר לחשוב את היום שהוא מתחיל בצאת הכוכבים עד צאת הכוכבים הבאה, אבל אפשר גם לומר שהיום מתחיל בבוקר בעלות השחר ומסתיים בצאת הכוכבים. ומה יש בלילה? בלילה ישנים. זו המשנה במגילה, ואחר כך שבלילה אין, אי אפשר לעשות שום מצוות בגלל זה.

אותו דבר בשנה: קיץ הוא יום, חורף הוא לילה

אותו דבר, השנה היא כמו יום. זמן היום של השנה הוא מחודש האביב עד חודש האסיף, אלה שבעת החודשים, והלילה של השנה זה החורף.

רק אחר כך, בקרוב נגיע לראש השנה, נראה שדווקא חז"ל, שני החגים החדשים דווקא בחורף, חנוכה ופורים, זה כבר באמת כשגוררים כבר את הלילה למועד, זה נראה בקרוב. על כל פנים, זה הסדר כאן לכאורה מפרשת אמור.

פרשת ראה — אותו סדר של רגלים

תרגום לעברית

ובפרשת פנחס אין כל כך הרבה מה לראות, כי שם מדובר על המוספים, כל דבר צריך ללמוד. יש לנו עוד פעם בתורה פרשת ראה, ובפרשת ראה לא כתוב במפורש ממש ראש השנה ויום כיפור, אבל יש לנו את הסדר ברגלים, יש לנו חג המצות, ושמור את חודש האביב, ואחרי שמור את חודש האביב הולך שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות, וחג הסוכות תעשה לך. זה הסדר הלאה, וזה ושמחת בחגך, כתוב האסיפה, כן? באספך מגרנך ומיקבך. זה הסדר. אז בעצם איך נעשה השנה, נשמר סוף השנה.

הפסוק ביחזקאל — "בראש השנה בעשור לחודש"

הפסוק היחיד בתנ"ך שבו כתוב "ראש השנה"

אז למעשה יש פסוק אחד בתנ"ך שכתוב ביחזקאל, כתוב שעשור לחודש ראש השנה. ביחזקאל יש נבואה שכך לומדים חז"ל. שזה כתוב במפורש עשור ראש השנה, חמישה ארבעים ביחזקאל, הנבואה הארוכה על בית המקדש, ושם כתוב שהנבואה הייתה, מה זה? פרק מ', פסוק א', **"בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחודש"**.

חז"ל אומרים שהעשור לחודש ראש השנה הוא יום כיפור. חז"ל רק ידונו שראש השנה הוא יום טוב עצמאי, לא יום כיפור.

הקושיה: מדוע אומרים חז"ל שזה מתכוון ליום כיפור?

מובן שלא נכנסו לכל הפרטים, ראש השנה ויום כיפור הם עשרת הימים שמתחילים בשנה. אבל כאן ממש מפורש ממש מי שיכול ליישב לי. הייתי אומר לפי פשוטו של דברים, לא הייתי רואה אף אחד שאומר זאת, כי הפסוקים עצמם הייתי אומר, הייתי אומר שהראש השנה מתכוון לחודש ניסן.

מאיפה לקחו חז"ל שזה יום כיפור? בשבילי זה ממש פלא. למה?

באותה נבואה כתוב במפורש על ניסן

כי יש כאן נבואה ארוכה על בית המקדש, ובהמשך הנבואה — הכל אותה נבואה — כתוב במפורש, אפשר להסתכל פנימה, מי שיש לו תנ"ך יכול להסתכל, כתוב שם בפרק מ"ה פסוק י"ח, הכל נבואה ארוכה אחת: **"כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים וְחִטֵּאתָ אֶת הַמִּקְדָּשׁ"**. יש כאן סדר שלם. **"וּבָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפֶּסַח חַג שָׁבֻעוֹת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל. וְעָשָׂה הַנָּשִׂיא בַּיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל עַם הָאָרֶץ... שִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג יַעֲשֶׂה עוֹלָה לַה'"**. בקיצור, יש כאן סיפור שלם.

התירוץ: הנבואה מדברת על ניסן, לא תשרי

אז, מי שרוצה להתחיל להעמיק יכול להתווכח איתי ולומר, "תראה, הנבואה הייתה ביום כיפור ודיברה על פסח". אין לי טענות אליו, אני לא רוצה לעורר אותו.

אבל לכאורה, בפשיטות, גם שלא רואים בתנ"ך במפורש שחודש השביעי יהיה ענין של שנה, זה סוף שנה, וגם שיש לנו כאן בנבואה עצמה יש לנו נבואה של "לחטאת את המקדש".

חיטוי המקדש — בתורה ביום כיפור, ביחזקאל בניסן

זה מאוד מעניין, כי בתורה, באיזה חודש מחטאים את המקדש? יום כיפור. ביחזקאל כתוב שמחטאים את המקדש בניסן. זה דבר מעניין, מיד אולי נכנס קצת לזה. אבל כך כתוב, יש כאן חיטוי שלם של המקדש שעושים אותו בחודש ניסן.

היישוב: יחזקאל חוזר לחיטוי הראשון

אז מי שרצה לומר לי, והוא אומר לי שמאחר שהפסוק אומר "בראש השנה", ושם בהמשך הנבואה כתוב גם "בחודש הראשון", כאן עצמו בפסוק רואים שהפסוק יש כאן... בסדר, אם חז"ל אומרים כך, חז"ל אומרים כך, אני אומר פלא, צריך ליישב את זה.

חוץ מזה... כן, זה אני רוצה לדבר מיד. טוב מאוד. החיטוי הראשון של המקדש היה באחד לחודש הראשון. טוב מאוד. אז מעניין שיחזקאל חוזר לחיטוי הראשון.

עשרים ושניים הימים של תשרי כמערכת עבודה אחת

התזה היסודית: א' תשרי, י' תשרי, ט"ו תשרי — שלמות אורגנית אחת

זה מיד אנחנו בזה. על כל פנים, איך עושים כאן סדר? מה קורה כאן? הדבר הראשון שאני רוצה לומר, כבר אמרתי קודם, שהאמת, קודם הנקודה שא' תשרי, י' תשרי, עם ט"ו זה הכל מערכה גדולה אחת. את זה ראיתי אחר כך הרבה שנים, שבכל הספרים, איזה ספר שלא ייקח? כן, כשיושבים כאן אצל רבי יצחק אפשר לקחת כאן את כל העולמות ביחד. אבל אני מתכוון כמעט, אני חושב שאין לי טעות. כל מהלך שבונה על חודש תשרי איזה דבר מסוים שזה, הוא יראה שזה הולך א' תשרי, י' תשרי, ט"ו, מערכה אחת.

אף אחד לא יערבב, רק בדור האחרון שכולם מלקטים, ומערבבים ולא יודעים. אבל הוא ייקח איזה ויכוח של יעקב עם עשו, הוא יתחיל בא' תשרי, הוא יהיה ממש ביום כיפור, והוא יסיים עם לולב. ואם זו קבלה, כל מערכה שעושה. כלומר, הדבר הוא דבר פשוט. יש כאן עשרים ושניים ימים, האמת היא קצת שזה עשרים ושלושה, זה כבר מיד נוכח, אבל ביסודו זה עשרים ושניים ימים מאלף תשרי עד כ"ב תשרי, שנכנסים למערכת של עבודה. זה לכן... מה? שזה הכל אחד.

כן, אני אומר שהרבי... כן, כן, זה... לקחת, אני אומר, למשל, הוא התחיל מהרש"א אפילו. איך המהרש"א בא הוא דיבר ממש על עשרים ושניים הימים, עשרים ושניים ימים. זה הכל עבודה גדולה אחת. רק זה עצמו צריך לראות כאן כמה קומות איך לתכנן את החידוש. אבל זה בוודאי דבר מוסכם.

אי אפשר לומר ראש השנה הוא יום הדין על זה ועל אותו ענין, וסוכות הוא שמחה על דבר אחר, וזה בכלל סוף שנה זה עוד אביב. זה בעצם מה שאני אומר, שזה דבר פשוט אצל כולם. רק מה? באמת לפי מה שאני בונה עכשיו בפסוקים, שכרגע רואים שזה בכלל עדיין לא אביב. כרגע זה בכלל לא ראש השנה. ברור שאי אפשר להשלים שבעניינים מסוימים זה כן אביב, כי אם נלמד פרשת בהר, שיש מצווה של שמיטה, ברור ששמיטה הולכת מונים מ... אולי מישהו התווכח שאפשר להתחיל מחשוון, אבל בעצם מתחילים כשמגיע עכשיו דרך חידוש, ולא מניסן. כן, כי מתחילים לזרוע ולקצור, אי אפשר לעשות לו...

אז בוודאי כבר יש משהו שאפשר למצוא שם, ואחר כך **"עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"**, שדווקא הגמרא בדף ח' בראש השנה לומדת משם את המקור, זה אולי המקור החשוב, שזה ראש השנה זה הפסוק. ומיד נראה מה הפסוק באמת מוציא, שנבין למה שם דווקא זה מסתובב סביב התמונה שראש השנה נעשה עכשיו. כן, אבל **"עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"**, שעיקר הרעיון של **"עיני ה' אלקיך בה"** הוא הגשם שיורד, אז לכן זה נותן שינוי קצת בתמונה, אבל על כל פנים, חוזרים לקומה הפשוטה שרואים בתורה, שתחילת שנה היא חודש ניסן, ומסיימים את השנה עכשיו עם החודש השביעי, חוגגים את האסיף.

מה בדיוק בא שזכרון תרועה לפני האסיף? מה בדיוק בא יום כיפור לפני האסיף? צריך ללמוד, צריך להסביר. אבל זה בעצם הסדר.

ההקבלה בין החודש הראשון והחודש השביעי

על מה אני מוצא עוד שיש דבר כזה שלוקחים חודש אחד ועושים את האחד לחודש, את העשרה לחודש, ואת החמישה עשר לימים חשובים? זה החודש הראשון כשיצאו ממצרים.

המבנה של חודש ניסן

החודש הראשון שיצאו ממצרים היה באחד לחודש היה **"החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"**. זה לא נאמר סתם באותו יום, אלא כשאומרים **"החדש הזה לכם ראש חדשים"**. נוצר הקשר הגדול של הקב"ה עם כלל ישראל, עם כל העומק שכתוב שם, והוא עושה קרבן פסח. והתורה אומרת, הקב"ה אומר לנו כך, ש**"בָּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת"**, ובעשור עם חמישה עשר זה הרי יום הקרבן, יום היציאה ממצרים.

אותו מבנה בחודש תשרי

אותו דבר בחודש השביעי. מה שמעניין הוא, וזה נותן לנו כבר רמז מיד על ההמשך, שזה שינוי חיבור. כלומר כך, השנה שיצאו ממצרים הייתה שהחודש הראשון היה החודש החשוב, שהיום הראשון יש בו משהו, והיום העשירי, והיום הארבעה עשר, חמישה עשר.

וכל השנים, כל השנים לדורות, יש רק י"ד ט"ו. אין משהו באחד. יש ענין, יש מחשבות, אבל בפסוקים במפורש אין משהו באחד לחודש שיהיה משהו. כן, אבל אני לא כל כך צודק, כי אולי לא אמרתי טוב, כי חנוכת המקדש הייתה כן באחד לחודש הראשון. פשוט שיש כן משהו, ומיד נראה על זה. אבל אני מדבר לסוף, לדורות, לחגוג את הפסח יש רק י"ד ט"ו, לפני זה אין כלום.

ההבדל: החודש השביעי מקבל את החשיבות של אחד לחודש

אבל סוכות, כל הדורות, הוא שהחודש השביעי מקבל את מה שיש בחודש הראשון. ונעשה שהאחד לחודש הוא זכרון תרועה, ועשור לחודש הוא יום כיפור. אז אחד לחודש זכרון תרועה מקביל ל**"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה"**. עשור לחודש יום כיפור הוא **"וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת"**. וחג הסוכות מקביל לפסח.

המקור של ראש השנה: ספר נחמיה

זה בעצם, זה בעצם הגילוי של היום שיש לנו בתורה, למה יש מסכת ראש השנה. ואז מה שכך, אני אומר את זה ממש בקצרה, זה היה אפשר להאריך הרבה, המקור של לחגוג ראש השנה בבית שני בזמן עזרא ונחמיה, רואים באמת שזה הולך באופן הזה.

"כי חדות ה' היא מעוזכם" — ההקשר המלא

וכאן יש ממש דבר שצריך לצעוק בכל העדות, נשברו כל כך הרבה קולמוסים על הענין הזה, למה הוא אמר שלא לבכות בראש השנה? **"כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם"**. דברים שלמים אומרים, מה היא חדות ה', יום המשפט, ייצאו זכאים במשפט, אבל מעניין, רוב העולם שיודעים את "חדות ה' הוא מעוזכם", לא לומדים את כל המעשה שכתוב שם.

א' תשרי — שמחה גדולה אפילו לבעלי עבירה

בעצם הם בכו, "ויגע החודש השביעי", כשהוא בא לומר את התורה, הם ידעו את מצבם, זה היה מצב נורא, הם היו בעלי עבירה, נשים נכריות, וכו' וכו' וכו', שמעו את התורה, התחילו לבכות. אמר להם, "לא, אסור לבכות."

זה לא שאסור רק לבכות אחד, כי היום זה ראש השנה אולי צריך לבכות שזה יום הדין. לא, כיום הדין של ראש השנה אפשר אולי ליפול שצריך לבכות. הם בוכים כי הם בעלי עבירה. אומר, "לא, לא, היום אסור לבכות." למה? **"כי חדות ה' הוא מעוזכם"**. **"והלוים מחשים לכל העם לאמר הסו כי היום קדוש ואל תעצבו"**. **"וילכו כל העם לאכול ולשתות"** - פלא גדול, הדיון בפוסקים ובמנהגים, איך הפסוק בנחמיה ממש צעק גוואלד - **"וילכו כל העם לאכול ולשתות ולשלח מנות ולעשות שמחה גדולה"**.

זה לא רק שאסור לבכות, ולא רק הדיון בפוסקים אם יש שמחה בראש השנה. כן, אולי הם עשו את זה "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד", או שהם עשו שמחה גדולה, הם היו בשמחה גדולה. מובן שזה פשוט כחדות ה' כיום, אבל יכול להיות שזה לא מחויב. אבל למעשה כלל ישראל עשו שמחה גדולה בשעה שהיו בעלי עבירה, **"כי הבינו בדברים אשר הודיעו להם"**.

ב' תשרי — מחפשים לולבים במקום לבכות

מה אני רוצה בעיקר להוציא? השמחה היא לא רק א' תשרי. כי לכאורה, אם א' תשרי לא יכולים לבכות כי במקרה - לא במקרה, כן - כי זה עכשיו מקרא קודש, כי זה יום טוב, אבל לכאורה, א' תשרי זה הרי היום הראשון של עשרת ימי תשובה. אחר כך נשארים תשעה ימי תשובה, שהסוף שלהם הוא יום כיפור. ואם הם בעלי עבירה, מה היה צריך להיות היום השני? היום השני צריך להיות מעמד גדול של בכי. אין בעיה, כבר ענו על כל חדות ה' שכולם אומרים, אין בעיה, כבר מחזיקים את היום השני. מה מונע לבכות?

תראה מה כתוב שם. **"וביום השני נאספו ראשי האבות לכל העם"** - יש ויכוח גדול של בריסק עם הישיבות, כן? הבריסקרים מחפשים כבר לולבים עם אתרוגים מחודש אלול, אפילו קודם היה כבר מקדים, והישיבות אומרות עד יום כיפור זה מצב של ימי הדין. אבל עוד, תראה, כתוב בספר נחמיה,

"וביום השני נאספו ראשי האבות לכל העם הכהנים והלוים אל עזרא הסופר להשכיל אל דברי התורה. וימצאו כתוב בתורה אשר צוה ה' ביד משה אשר ישבו בני ישראל בסכות בחג בחדש השביעי. ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם... צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן" - אני מקצר את הפסוק - **"ויעשו להם סכות... ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד"**.

השמחה הגדולה נמשכת עד סוכות

בעצם, מפורש בפסוק שהשמחה הגדולה שהתחילה בא' תשרי נמשכה עד סוכות. כל עשרת ימי תשובה, עם יום כיפור - כתוב הרי "מצוה לשמוח בו", למה הוא לא הזכיר יום כיפור? זה אני לא יודע - עם יום כיפור, עם ארבעה ימים אחרי יום כיפור, עד סוכות, הייתה שמחה גדולה אצלם. בוודאי, סוכות היא שמחה גדולה יותר, "שמחה גדולה מאד". אז "אחד לחודש השביעי" הוא שמחה גדולה, וזה שמחה גדולה מאוד.

כ"ד תשרי — מעמד התשובה בא רק אחרי הכל

ומתי עושים את מעמד התשובה? באיזה יום? **"וביום עשרים וארבעה לחדש הזה"**. מחכים עד שעוברים עוד שמונה ימים של סוכות, עוד הכל לא מספיק, מחכים עוד יום שיעבור. הירושלמי אומר, הביאור הגר"א בשולחן ערוך, זה מקור לאסרו חג. אפילו אסרו חג של סוכות עדיין לא מתאים. **"וביום עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם"**. והולך סדר גדול שלם של מעמד של וידוי, מעמד נורא.

בעצם מפורש כאן, כתוב כאן במפורש, שלום עליכם. הקדושה השנייה היא כבר בתוספות.

החידוש של תורה שבעל פה בראש השנה — ממעמד נחמיה עד מהפכת רבי עקיבא

זמן התשובה — מעמד נחמיה בכ"ד תשרי

הירושלמי אומר, הביאור הגר"א בשולחן ערוך, זה מקור לאסרו חג. אפילו אסרו חג של סוכות עדיין לא מתאים. **"ביום עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם"**, והולך סדר גדול שלם של תשובה, עם מעמד של וידוי, מעמד נורא.

בעצם מפורש כאן, כתוב כאן במפורש, שלום עליכם וברכה.

[דיון בין הלומדים]

השאלה: למה לא בעשרת ימי תשובה?

על כל פנים, כאן כתוב דבר נורא. כאן כתוב שאם מישהו, אנחנו לא נהיה כך, אם מישהו יפגוש פעם מישהו שהוא לצערנו עובר עבירות גדול, והוא התעורר, דווקא כאן יש התעוררות גדולה בכלל ישראל לעשות תשובה, והוא חושב, כשיגידו לו באיזה ימים מתאים לעשות מעמד גדול של תשובה, היינו אומרים פשוט, כל אחד היה אומר, עשרת ימי תשובה. כן?

כאן בנחמיה כתוב במפורש לא כך. כאן כתוב שכל השנה מתאימה. מעשרים וארבעה לחודש עד עוד שנה ערב ראש השנה מתאים לעשות תשובה, מסוג התשובה הזה. אבל תשובה שאנחנו הולכים עכשיו להיכנס למערכה של א' תשרי, עשרת ימי תשובה, יום כיפור, והעבודה של סוכות, הולכים כבר להיכנס למצב שאי אפשר לעשות כזה... אני לא יודע מה תסביר למעשה, כי בעצם יש להם בעיה, הם עם נשים נכריות, עם הכל. את כל זה יעשו אחר כך.

"חדות ה' היא מעוזכם" — יסוד השמחה

מה נותנים לנו עכשיו? **"אל תעצבו כי היום קדוש... חדות ה' היא מעוזכם"**. חדות ה' היא לא חדות ה' דווקא של א' תשרי, כי דווקא יש הלכה של מקרא קודש. אלא חדות ה', כי מתחילים א' תשרי ימי חדוה ושמחה, שזה מהיסודות, כי נכנסים למהלך שלם, וזה מוציא ראש השנה עם יום כיפור.

תרגום לעברית

צריך להסביר זאת, נו מה כן יש כאן ראש השנה עם יום כיפור, כן? והאמת היא, שמי שלומד ממש את הווידוי עם התשובה שחז"ל קבעו ליום כיפור, זו תשובה של ווידוי מתוך אהבה, לא מתוך ריחוק. אם אחד למרבה הצער היה ממש בוגד והוא התרחק, שיראה כל השנה לתקן. כאן אנחנו מדברים על דבר אחר לגמרי. הולכים כאן ימי שמחה, ימי דבקות, ובימי השמחה יש כאן הרגשה אמיתית של חזרה בתשובה והבאת כפרה, זה נראה. אחר כך נראה שוב חוזרים.

בקיצור: הסדר של תורה שבכתב

על כל פנים, מה שאנחנו רואים משתמש הוא כאן עד כאן מה שראינו. בקצרה, הוא שהשנה מתחילה באחד בניסן, זה חודש ניסן, היא מסתיימת בחודש השביעי, והסדר הוא כפי שאנחנו רואים כאן בנחמיה.

שיטת הגאון על ראש השנה — הכל מנחמיה

הגאון, חבל השנה שכחתי, בדרך כלל אני מביא פעם את המחזור, סתם מחזור טעים לראות, מהזילברמנים, יש להם מחזור על ראש השנה יום כיפור, סידור קטן כזה, והכל כתוב במחזור. הגאון על ראש השנה מאוד מעניין, יש לו כמה וכמה הלכות ראש השנה, כל הדברים שהגאון אומר על ראש השנה שונה ממה שכלל ישראל עושה. והכל הוא מביא מנחמיה. כל גאון היה דרכו בקודש, לחזור למקורות.

אסור לבכות בראש השנה

מה הגאון אומר, אסור לבכות בראש השנה. כתוב **אל תעצבו**. אנחנו יודעים כולנו מרוח הקודש שיש ענין לבכות, כן, בתפילות, אסור לבכות.

לא אומרים תחנונים

אומרים שוב ידע מלכנו בראש השנה, כי אסור לומר תחנונים ביום טוב, אסור להרבות. אומרים שוב ידע מלכנו. מה עוד יש? כמה וכמה ענינים הכל בענין הזה.

הנוסח של תפילה — ותשיאנו כמו יום טוב

עד כדי כך אפילו, שזה הוא כבר לא עשה המחזור עצמו, אבל הדף האחרון שם, העמוד האחרון במחזור, הוא מביא שבאמרי נועם בברכות יש נוסח מהגאון שבראש השנה אומרים את אותו ותשיאנו, כמו שאומרים ביום טוב. יש לנו את אותה תפילה בשלוש רגלים. הגאון הולך מאוד בתוקף שראש השנה אינו שונה כלל מיום טוב רגיל. זכרנו אומרים. זכרנו כן. מה אומרים? וכן תהא פרדך לא אומרים. אבל זה... מה? הכל לא אומרים. כן, צריך לקחת זאת קצת, אבל כך אומר הגאון. ואני... זה בברכות אומר הגאון שצריך לומר כך, כן.

הפלא על הגאון — ומצווה ליישב

אבל הגאון, זה ממש טוב, יש לו שאלה עליהם. לכאורה... יש לגאון טענה חזקה. כי מה שראינו עכשיו כאן בנחמיה הוא כך, זה היה היום. ואני רוצה דווקא לומר, לא, אני רוצה לומר שאנחנו צריכים לעשות מה שכלל ישראל עושה, ולענות כאן על השאלה מאיפה קבעו זאת, ומה יש לי לולי דברי. אבל אפילו לא, כל כלל ישראל לא עושה כך. בעצם יש לי כאן פלא על הגאון. אני אגיע לסוף הדברים מה שאביא כאן, ואני אביא כאן, מצווה ליישב דברי הגאון.

החידוש של המשניות — ראש השנה לשנים

מה אני רוצה לומר? שבמשניות התחדש חידוש גדול. צריך להסביר איך נבנה החידוש. אבל במשניות יש מהלך חדש של ראש השנה, שמשנה את כל הדבר, ונסביר איך זה נעשה.

בעצם יש לנו קומה אחת, זו הקומה הפשוטה של תורה שבכתב, שזה מונח מאוד חזק בנחמיה, כל מה שדיברנו עד עכשיו. הרי התחלנו את השיעור הראינו שיש משניות ראש השנה. ובמשניות ראש השנה כתוב ש**ארבעה ראשי שנים הם**. ואחד מראשי השנים שיש, ובוודאי זו המסכתא, הוא ש**באחד בתשרי ראש השנה לשנים**.

השאלה: איפה זה כתוב בתורה שבכתב?

איך זה? מה זה ראש השנה לשנים? באיזה פסוק ראו זאת? איפה בנו דבר כזה? ואני רוצה דווקא לומר שזה חידוש של המשנה, זה חידוש גדול של תורה שבעל פה, שמלמעלה לא רואים זאת. יש כאן את העומק שהמשנה באה להוציא, שמתהפך כאן התמונה, ובאחד בתשרי הוא ראש השנה לשנים.

משנה ב — בארבעה פרקים העולם נידון

איך? על זה צריך ללמוד עוד משנה. משנה ב', מסכת ראש השנה, משנה ב', בעצם זה ראש השנה דף ט"ז. בואו נראה קודם את המשנה.

בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, ובחג נידונין על המים.

לא יום דין אחד — ארבעה ימי דין

המשנה באה לומר, לא רק יום דין אחד, וזה מכין לנו חידוש כאן, זה **בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון**, המשנה אומרת ארבעה ימי דין. מובן שיום הדין הוא אולי יותר, כי זה כל באי עולם עוברין לפניו, אבל יש באמת דין על האחרים.

אילו ארבעה פרקים זה? סתם חז"ל היה להם קבלה, הם באו לגלות שיש ארבעה זמנים שצריך לדעת שהעולם נידון.

הארבעה פרקים הם שלוש רגלים

מהם הארבעה זמנים? פשוט הארבעה זמנים הם שלוש רגלים. **בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, ובחג נידונין על המים.** רק קיבל כאן דבר נוסף, שיש כאן גם את הרביעי, שבאמת בשלוש רגלים ליתר דיוק זה גם כאן, כי בשלוש רגלים יש גם ראש השנה, נו, לפני יום כיפור, יש לדון בו.

אבל בעצם, המשנה יושבת על המערכת שכתובה בתורה שבכתב. המשנה לא באה כאן סתם עכשיו לספר ולגלות גילוי, שירד פתקא משמיא, שתדע מתי יש ימי דין. לא זה באה המשנה לומר.

מאיפה לוקחת המשנה זאת?

ועכשיו אשאל בכלל, מאיפה לוקחת זאת המשנה באמת שבארבעה פרקים העולם נידון? מה כתוב כאן? אבל זה זכר שבארבעה פרקים העולם נידון זו המערכת של שלוש רגלים. המשנה אומרת אפילו את הסדר של שלוש רגלים מהתורה: בפסח, בעצרת, ובחג.

וכבר הבאנו קודם שמכוח זה הולכת מסכת תענית יחד עם מסכת ראש השנה. מסכת תענית הולכת יחד עם ראש השנה, **ובחג נידונין על המים**, ממילא צריך להזכיר גבורות גשמים.

אי אפשר להפריד ראש השנה מסוכות

כאן יהיה באמת מוכח למה שאני אומר את כמה היסודות, כל יסוד צריך להביא את המקור מהתורה. כאן באמת מוכח שמה שנלמד על הימים טובים של חודש השביעי יהיה כולו אותו הדבר.

זאת אומרת, אדם לא יכול לכאורה להפריד שראש השנה הוא לגמרי יום הדין, כן, והוא יצטרך להידחק קצת איך להכניס את השמחה שם. ומצד שני, סוכות הוא יעשה לגמרי ימי שמחה. אני אומר, רבי, אותה משנה שאומרת שראש השנה הוא יום הדין, היא אומרת גם שסוכות הוא יום הדין. זה הולך ביחד, אין, אי אפשר להפריד בשבועיים את הימים טובים אחד מהשני, זו מערכת אחת.

רק המשנה באה ונותנת לנו כלל חדש עכשיו על הארבעה פרקים. מה זה אומר? מה זה?

הברייתא של רבי עקיבא — מהפכה בשלוש רגלים

על זה נלמד ברייתא, ברייתא בראש השנה. התנא רבי עקיבא בא ואמר שיעור כללי בישיבה, והוא אמר... הוא אומר בברייתא הוא אמר כך, צריך להיות על המשנה.

הברייתא

אומרת הברייתא, **תניא, אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא: מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה הוא. אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני עומר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא. אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג? אמר הקדוש ברוך הוא, נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה**, וכולי וכולי.

מה החידוש?

מה באה הברייתא לומר? מה חידש רבי עקיבא בברייתא? מה לא ידעתי לפני הברייתא? רבי עקיבא בא ושואל שאלה: ומנין שאמרה תורה הביאו עומר בפסח? נו, תסתכל בפרשה. תפתח, תראה, **"כי תבאו אל הארץ... וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן"**. מה הוא שאל? מה הוא ענה? זה חידוש, רבי עקיבא הוא המחדש הגדול בתורה שבעל פה. כך הוא חוזר על כל יום טוב, מה הוא מחדש?

החידוש הגדול — מהפכה בעבודת ה'

הוא אומר שם חידוש גדול מאוד, הוא עושה כאן מהפכה בכל הקשר שיש לנו עם הקב"ה, קשר בכלל בעבודת ה', והוא נותן מהפכה בוודאי בשלוש רגלים. ואני חושב שהמהפכה באה בהקשר של משהו שקרה. המהפכה היא, הלכנו לקראת גלות ארוכה ארוכה, חורבן בית המקדש. מצוות שלוש [רגלים...]

מהפכת רבי עקיבא בהבנת שלוש רגלים: מהודאה לבקשה

נקודת המוצא: שלוש רגלים בגלות

כך הוא חוזר על כל יום טוב. מה הוא מחדש? הוא אומר חידוש גדול מאוד, הוא עושה כאן מהפכה בכל הקשר שיש לנו עם הקב"ה. קשר בכלל בעבודת ה', והוא נותן מהפכה בוודאי בשלוש רגלים. ואני חושב שהמהפכה באה בהקשר של משהו שקרה.

המהפכה היא, הלכנו לקראת גלות ארוכה ארוכה, חורבן בית המקדש. מצוות שלוש רגלים קשורה לגמרי לבית המקדש, בכל זמן שתסתכל. בוודאי מובן שהסוגיה של ציווי לדורות, הרמב"ן, זה אני לא מדבר לעשות את השיעור הזה כאן. בסדר, יכול להיות כל המצוות נשארות אותו הדבר, בגלות ובגאולה, אין שום הבדל, כל המצוות נשארות אותו הדבר. אבל איך מתאים לחגוג שלוש רגלים? כשהקב"ה שלח אותנו מהארץ, אין שום יבול, אין שום עומר עם שום קציר עם שום אסיף, אין שום עלייה לרגל, אין שום שמחה בירושלים, אין שום דבר. למה?

למעשה, אני מציג לך מעין דבר כזה, אבל ברור לי שהיה כך, שהתנאים התכנסו בסנהדרין, שעשו אסיפה, ואחרים חשבו שאולי בכלל מתאים שהשלוש רגלים, בזמן הגלות, יעשו כמו תשעה באב. כי השלוש רגלים הם הקשר שיש לקב"ה עם היהודים, ועכשיו שהקב"ה שלח אותנו מהארץ זה מפני חטאינו, כן, ולכן דווקא שרים כך מפני חטאינו קצת עם הניגון של נחמו. אה? כך היה לפני נחמיה. לפני נחמיה היה כך? והפרשה של נחמיה היא שהם החזירו את כל השמחה. יכול להיות, יכול להיות, כן, שמח, אבל אפשר לומר כך. ברור שהשמחה הייתה באופן גדול, אתה אומר, הוא עומד שם בפסוק מתואר, אבל לפני כן זה לא היה כך. כן, הכל נמי. בעצם יש כאן שאלה, מה עושים?

חידושו של רבי עקיבא: הברייתא בראש השנה

ורבי עקיבא, שהוא, כשכולם בוכים, כשהשועל יוצא מבית קדשי הקדשים, והוא צוחק, רבי עקיבא בא עם חידוש, איך אפשר כן לחגוג את שלוש רגלים באמת בזמן הגלות? והוא אומר חידוש גדול אחד, **מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח?** לפני רבי עקיבא הייתי עונה שהתורה אומרת להביא עומר בפסח כדי לתת תודה על התבואה שגדלה. מה פשוט? מה זה ביכורים? תודה. למה מביאים שתי הלחם בעצרת? חשבתי, אני נותן תודה לקב"ה.

רבי עקיבא אומר דבר חדש, לא נותנים תודה, מבקשים. **מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. מפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שהעצרת זמן פירות האילן, אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן.** הוא הופך את התמונה, הוא חושב אחרת, הפוך. הוא אומר, עכשיו זה זמן התבואה, אז אם תביא, יהיה לך זכות ובקשה על השנה החדשה. אולי בשנה החדשה משיח יבוא, אולי יהיה כבר משהו אחר. כן, אני אסביר זאת מיד יותר.

ניסוך המים: ראיה לשיטת רבי עקיבא

על כל פנים, ועוד דבר מעניין, ניסוך המים. **מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג?** ניסוך המים לא כתוב בתורה. אין שום פסוק שצריך להביא מים בסוכות. זו סוגיה גדולה, הן בבבלי, הן בירושלמי. ויש דעה שאומרת שניסוך המים הוא דאורייתא, אומר זה רבי עקיבא. רבי עקיבא אומר ניסוך המים הוא דאורייתא.

מה כתוב כאן בניסוך המים הוא דאורייתא? יסוד הדברים שמעתי מרבי ר' לייב אומר דבר נכון כזה, שמובן שהקב"ה לא צריך כלום, והכל הוא הרגשה מסוימת שמוציאים כעין מלכותא דארעא. אם אתה נותן שתי הלחם, מתאים לתת לאדם מתנה שתי הלחם. מתאים להביא אפילו עומר. אני רואה זה בטח דבר פשוט יותר, אבל מביאים. יש תבואה טובה, בוא, אני מביא לך, קיבלתי זאת ממך.

אבל מים אי אפשר להביא. אין דבר כזה שנותנים מתנה. ניסוך יין אפשר. "ויין לנסך גרונם של", כן, מביאים בקבוק יין לחבר שלך. אתה מביא לו בקבוק יין, כיבדת אותו. היית מביא לו בקבוק מים? מים זה כלום, זה לא מאכל, זה דבר קיום.

אז אם זה בעצם מה שאני מוסיף על דברי ר' לייב. אם הימים טובים הם במהלך הראשון, שזה רק לבוא להודות לקב"ה, אז באמת אין להביא מים. היית מודה על המים? היית מביא לו מים? אבל ברגע שר' עקיבא גילה את העומק בימים טובים, והוא אומר, היום טוב הוא לא להודות, היום טוב הוא לתת הכרה מי בעל הבית ולבקש ממנו על זה, זה בעצם מה שאנחנו באים לומר. אנחנו באים אנא לכהננו, אנחנו אומרים לו המים הם ממך, הקיום הוא ממך, אז בוודאי מובן שאפשר להביא מים. וזה כבר יותר ממה שמביאים עומר, שתי הלחם, שזה באותה ברייתא, באותו מהלך המחודש. הוא שם לב שיש את העבודה שהיא לא רק מודים, אלא באמת מבקשים.

בקשה היא עבודה קרובה יותר מהודאה

יש בזה, טמון בזה הרבה, כמה דברים, אני לא רוצה לדבר על הכל עכשיו, כאן טמונה בעצם באמת עבודה קרובה יותר לקב"ה. כי להודות הוא קשר חלש יותר מאשר לבקש. אני יכול להודות למישהו שאני לא מגיע אליו, אני יכול להודות לו. אני יכול להודות באמת למישהו שהוא לא חי. אני יכול להודות למישהו שהוא עשה לי טובה, הוא רחוק. כן, מישהו מספר לי על מישהו שהציל אותי, לא פגשתי אותו, אני יכול להודות לו. אני יכול להודות לו מרחוק, אני יכול אולי להודות כשהוא יחיה.

אבל לבקש אומר שיש לך קשר, אתה מתחבר אליו, הוא הולך לענות לך, אתה מבקש ממנו. ברגע שאני אומר שאני מביא את העומר בפסח כדי שתתברכו, זו קרבה קרובה יותר.

סדר השנה מתהפך

ומה זה עושה? זה הופך באמת את התמונה של סדר השנה. כמה שאני מביא זאת רק להודות, מתי מתחילה השנה? השנה מתחילה בחודש האביב. בא אביב, התבואה מוכנה, יש לי תבואה, ואני הולך להודות על זה. יש לי תבואה, יש לי שתי הלחם, ויש לי סוכות.

אבל אם אני בא לבקש, לבקש מובן הוא דווקא שהתבואה תגדל טוב, זה הגשם. יוצא בעצם, אותו חודש השביעי שבפשוטו של מקרא הוא סוף שנה, בחידוש של ר' עקיבא הוא נעשה תחילת שנה. וזה בעצם חידוש של מסכת ראש השנה. זה עולה מהחידוש הזה.

המקור לחידושו של רבי עקיבא

עכשיו, מאיפה יודע ר' עקיבא לומר? הרבי ר' ישעי'לה אומר לו, כן, יש הרבה פעמים דברים שנאמרים, הוא אומר לכם חידושים גדולים, שואלים אותו, מנין לך? מה המקור לר' עקיבא שיהיה הרעיון שאפשר לראות שהבקשה היא יסוד הרגל, ולא רק ההודאה? זה הסוד של **"באחד לחודש השביעי זכרון תרועה"**.

שני המקומות בתורה שבהם מוצאים בקשה

מה שאנו אומרים? העבודה של לבקש מהקב"ה, בכל חמשה חומשי תורה, כמעט שאיננו מוצאים. אין פרשה בתורה או מצווה שכתוב שאפשר לבקש מהקב"ה, חוץ משני מקומות.

איפה כתוב לבקש מהקב"ה? יש לנו וידוי מעשר, **"השקיפה ממעון קדשך"**, שזו המצווה האחרונה של התורה. ודווקא ביכורים ווידוי מעשר הולכים יחד, ששניהם מדברים על החידוש של לדבר לפני ה'. אבל ביכורים הוא שבח, ווידוי מעשר הוא בקשה.

פרשת חצוצרות: בקשה בעת צרה ובעת שמחה

והמקום השני הוא בבהעלותך אצל החצוצרות. חצוצרות זו כבר בקשה להקב"ה. מעניין, זו לא בקשה עם דיבור. מוציאים קול, וצריך לדעת שהקול הזה מכוון לקול של בקשה. אפשר להעמיק כאן הרבה, אי אפשר לשבת כל הלילה ולדבר על כל העניינים.

על כל פנים, שם כתוב, מה כתוב בפסוק? **"וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר"**, תתקעו, **"ונזכרתם לפני ה'"**. **"ונזכרתם לפני ה'"**, הולכים למלחמה, יש צרה, צריך להיזכר לפניו. זו בעצם בקשה.

דבר מעניין מאוד, המצווה של חצוצרות היא גם בעת צרה וגם בעת שמחה. איך מתאים זה בפרשה אחת שיהיו שניהם? **"וביום שמחתכם ובמועדיכם... ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם"**. בעצם מה שכתוב כאן הוא, שהפרשה מגלה שהקרבה שיש לנו להקב"ה היא שאפשר לבקש ממנו. יש לי רשות להיות בקושי **"ונזכרתם"**. כי **"ונזכרתם"**, אני צריך להיזכר לטובה לפניו. מה, **"ונזכרתם"** פירושו ש... אחרי המלחמה? לא, מתוך המלחמה, רק אחרי, אני אהיה אחרי המלחמה. אני אומר **"וכי תבאו מלחמה... על הצר הצורר אתכם, ונזכרתם לפני ה'"**, ושינצח. לכאורה.

ומה אני צריך **"וביום שמחתכם וגו'"**? יש לשניהם את אותו הדבר. כי הרמב"ן אומר לנו שתפילה רק בעת צרה היא דאורייתא. כלומר, בעת צרה אפשר לבוא לבקש מהקב"ה שיעזור לי. כאן כתוב חידוש גדול, כאן כתוב החידוש של רבי עקיבא, שבעת שמחה זה לא רק הודאה. וכאן צריך לדעת, זה יסוד גדול מאוד בקשר עם הקב"ה.

המשל: כשמודים בלי לבקש

משל למה הדבר דומה, מישהו הלך שם לטבוע בים, ומישהו הציל אותו. מישהו, עובר אורח, הוא לא מכיר אותו בכלל, הוא עבר, הוא ראה מישהו שם טובע. "סם המוות דם רעך" הציל אותו. הוא הולך, הוא עושה מסיבה גדולה, הוא קורא לכל המשפחה, לכל החברים, מובן מאליו, הוא קורא לאותו אדם, הוא כבר נעשה אדם קרוב אליו. ומי שניצל עומד לומר את הנאום המרכזי, והוא אומר, "יענקל הציל אותי, וממש... אין מילים להודות על כך, ואני מבקש ממנו מכאן ואילך, שמהיום והלאה, כל פעם שיציל אותנו אותי ואת ילדיי." לא ידעו במה, אני בדיוק עברתי, אבל אותך הצלתי. אני מתכוון, מה הוא...

אה כן, כשמודים להקב"ה ולא מבקשים ממנו, אומרים שהקב"ה הוא שבמקרה הציל אותך. זה לא אלוקים. זה יסוד שחז"ל אומרים בכמה מקומות, אני לא יכול לדבר על כל זה. תמיד כשהולכים לעשות איזו עבודה להקב"ה של דיבור, נניח, עכשיו בדיוק אני רוצה לבוא לבקש משהו, או אני רוצה לבוא להודות, צריך לומר שני דברים, כי אז אני אומר לו תלוי בך. זה לא דרך מקרה, בדיוק אני מבקש ממך עכשיו, כי עכשיו אתה

ראש השנה בזמן הגלות: מבקשה ליום הדין

בקשה ושבח – היסוד של תפילה

אני הולך לבקש מהבנקאי משהו שאני צריך עזרה, כי הוא הכתובת שלי לתת את הכסף בבנק. הולכים לבקש מהסנדלר שיעשה את הנעליים. לא, באים לאלוקים? תמיד, בין כשאתה מבקש, בין כשאתה מודה, אומרים שני דברים, אומרים אתה תלוי בך. פעם יותר הנקודה היא לשבח, הלך לי טוב, אבל אני אומר לך עוד, אני מבקש ממך שאמשיך ללכת טוב. פעם באים לבקש, אני מודה לך שהיה בזמנים שהיה טוב.

זה בעצם היסוד שרבי עקיבא מעמיד כאן.

המקור בחצוצרות – באחד לחודש השביעי

אבל איפה הוא מוצא את זה? בחצוצרות. הוא מוצא את זה במצוות חצוצרות. דיברנו על המהלך הראשון של הפסוקים, אמרנו שהכל הוא חג האסיף. אבל עדיין לא הסברנו מה הקשר של זיכרון תרועה לאסיף. אצל זיכרון תרועה זו הפרשה של החצוצרות.

באחד לחודש השביעי יש בעצם יום אחד, וצריך להאריך בזה בהזדמנות אחרת, מה בדיוק היום הזה? אבל יש את היום הראשון של חודש השביעי שבאים לנסות את הבקשה, באים להיזכר לרגל חג האסיף. זיכרון תרועה.

רבי עקיבא מזה, מהאחד לחודש השביעי, שאב את כל המהלך החדש על שלושת הרגלים.

מסכת ראש השנה – ארבעה פרקים ועולם נידון

לכן, במסכת ראש השנה, מה המסכת הארוכה? המסכת הארוכה היא ראש השנה שאנחנו הולכים לעשות עכשיו, כל בעולם כאילו נידון. אבל בעצם השנה עומדת שתי משניות שזה לא רק על ראש השנה, היא מדברת על כל ארבעה פרקים. ההבנה על ארבעה פרקים והמהלך החדש שעולם נידון, נלקח מהמקור הזה.

מישהו שואל, "אם זה בתורה, האם זה חידוש נפלא?" לא. זה **"ילל ויבב"**. כמו שהרמב"ן אומר, **"ילל ויבב"** זו בקשה, **"ילל ויבב"** זה החצוצרות. כן? יש צד לומר ש**"ילל ויבב"** בכלל נתקן בראש השנה, ונלקח על כל האחרים. יש דיבורים כאלה שבברכת זכרונות, שם יש **"ילל ויבב"**.

בקשה בתוך השבח – הלל והושענות

עכשיו, למשל, הלל היה אתמול את אותו הדבר. אומרים הלל, אומרים **"אנא ה' הושיעה נא"**. יש לנו פלא אחר, איך מגיע **"אנא ה' הושיעה נא"**? כן, כי אתה הולך לאלוקים לשבח. אבל מובן מאליו ש**"אנא ה' הושיעה נא"** הוא פסוק אחד, והלל הוא הרבה פסוקים.

או למשל, כשמגיע סוכות, ומנסים את השמחה, אבל כשעושים את הנענועים בהושענות, כי אחר כך יש שם את אותו הדבר, "וחג ענין על המים", יש שם יהיה המקום שמבקשים. אצל ההושענות שם, הנענועים הם בדיוק לענין הבקשה, בדיוק לענין החג.

החידוש של מסכת ראש השנה

וזה בעצם חידוש של מסכת ראש השנה. וברגע שהתחדש החידוש הזה, אי אפשר כבר לחזור אחורה. זה לא חוזר אחורה, אי אפשר למחוק שום מסכת ראש השנה.

תקיעה של תענית, לא של שמחה

ולכן תמוה לי הגאון כאן, לא אתחיל לומר את כל הראיות. וכשלומדים ממש מסכת ראש השנה, התקיעה של ראש השנה אינה תקיעה של שמחה, כמו שהגאון רוצה ללמוד את זה ברחמנא. זו התקיעה של תענית. **"שופר של ראש השנה יהיה לו קול פשוט, תענית של יחידים כפופים"**. ובזה עצמו יש שינוי.

אבל בעצם, מסכת ראש השנה באה באמת לומר מה כלל ישראל עושה. ולבסוף נקבע שהיום צבוע יותר במהלך של מסכת ראש השנה, כשמדובר על יום הדין. יום הדין בא, ומסתובב סביב מעשה שטן ביום, ובעצם זה המהלך שמסתכלים עכשיו על זה.

ראש השנה כמו עיר שתוקעת אבל לא מתענה

מעניין מאוד שבמסכת תענית כתוב שאיפה יהיה שבאה צרה על עיר? ויש ערים סביב אותה עיר, עדיין לא באה הצרה, זה כבר קרוב לזה. יש מחלוקת שני תנאים אם מתענים או תוקעים, או שניהם.

הירושלמי אומר שהמאן דאמר שאומר שכל הסביבה תוקעת אבל לא מתענה, זה הולך כרבי עקיבא. כמו רבי עקיבא מראש השנה. בעצם שם עומד כל היסוד.

ראש השנה בעצם הוא בגלות. כן, לא אחד, חס ושלום. אבל כשהיו בגלות, יש צד גדול להבין, לא על הענין שהולכים עכשיו לדבר בוודאי לא, יש צד גדול לומר שהשנה תהיה שנה דחוקה. הולכים מאוד לבוא לפנים, וכך. אבל מה? זה עוד לפני הצרה. אז זה ראש השנה. זו עובדה של עיר שתוקעת והיא לא מתענה. ומה עושים? מה עושים אם כבר נכנס החורף, ובאמת רואים שבאמת לא בא גשם, אז מתענים.

שני סדרים בסדר מועד

ולכן בדיוק מאוד מובן סדר המסכתות. כלומר, פסחים, שקלים, יומא, סוכה, ביצה, מה סדר הרגלים מצד המקרא, מהבסיס, יש סדר, וזה מסתיים במסכת ביצה. ובענין הזה לראש השנה לא היה מסכתא בפני עצמה. **"בחדש השביעי זכרון תרועה"** הוא טפל לסוכות, הוא לא יום טוב בפני עצמו.

אבל אחרי החידוש הגדול שהופך את הרגלים, ופעם אחרת אראה ואוכיח שיש כאן עוד סדר במועד. למועד יש שני סדרים: סדר אחד שמסתיים בביצה, שזה הרגלים, נניח, כמו אותו הדבר כמו בזמן המקדש, ומסכת ראש השנה, תענית – ממש הבבלי אומר שזו מסכתא אחת, ויש עוד, לא אתחיל לומר את כל הדוגמאות איך זו מסכתא אחת – ומסכת מגילה, ואחרי מסכת מגילה הולכת מסכת מועד קטן.

מסכת מועד קטן – הלכות אבילות בזמן הגלות

אז מה כתוב במסכת מועד קטן? מי זוכר מה הדינים העיקריים של מסכת מועד קטן? חול המועד, כן? ואילו הלכות של חול המועד כתובות שם? הלכות אבילות.

זה מזכיר לי את המעשה, אומרים שתמיד מצאו את היהודי הליטאי ברמת שלמה בבית הכנסת, איך הוא יושב חול המועד והוא לומד הלכות תשעה באב. האחר שואל אותו, "מה הסדר? אתה הגעת עכשיו?" הוא לא יודע, הוא בדיוק עכשיו חול המועד, הוא הגיע עכשיו.

הקושיא היא על רבינו הקדוש: מסכת מועד קטן אתה צריך לומר לי את ההלכות של **"לא יספוד אדם על מתו ולא יספידנו, ואין חופרין כוכין וקוברות במועד"**, ולהיכנס לכל מיני הלכות אבילות, כן מועד, לא אבילות. מובן מאליו, זה הלכות המועד. אבל מה זה?

ועוד, ובזה אני רוצה רק עוד סוף להראות, המשנה הכניסה את הפרטים. כשלומדים היטב את המסכתא רואים שמדברים כאן בזמן הגלות, המועד כבר הוריד מאוד את כל עולו, ההתעוררות ירושלים, השמחה יש, כמו שאמרת, אצל נחמה חזרה.

משחרב בית המקדש – עצרת כשבת, ראש השנה כרגלים

למשל, יש אפילו נפקא מינה הלכה למעשה, **רבי אליעזר אומר, משחרב בית המקדש, עצרת כשבת**, כן? **ורבן גמליאל אומר, ראש השנה ויום הכיפורים כרגלים**. יש עיסוק גדול בכל המפרשים, אני אומר כאן חידוש, אבל אני חושב שזה ממש מתאים לזה.

רבי אליעזר – עצרת כשבת

רבי אליעזר אומר, משחרב בית המקדש נעשה שבועות יום טוב כל כך חלש, שהוא לא מפסיק את השמחה. הוא לא מפסיק את האבילות. הפסקת האבילות אינה דבר הלכתי, בוודאי זו ההלכה, ההלכה נמשכת מהמציאות. כשבא יום טוב, וכולם עולים לירושלים, ונעשית שמחה גדולה, ואתה צריך אחר כך לחזור להיכנס לאבילות, אתה כבר יצאת מהאבילות, זה מפסיק.

אבל עצרת משחרב בית המקדש, סך הכל יום טוב אחד, זה כמעט דומה לערב שבת. כמו ששבת לא מפסיקה את האבילות, למה שבועות יפסיק את האבילות? התשובה, הוא הלך לעצרת יום טוב, והוא חוזר.

רבן גמליאל – ראש השנה כרגלים

רבן גמליאל אומר, **ראש השנה ויום הכיפורים כרגלים**. אני רוצה להוכיח, אני רוצה לעשות עם זה את הראיה שאני אומר, אני רוצה לומר שרבן גמליאל מדבר בדיוק לאחר החורבן. הוא עולה על דברי רבי אליעזר. זה לא שהוא מוסיף כאן שאלה, ראש השנה ויום הכיפורים, איזה דין יש להם בכלל?

בזמן המקדש ראש השנה ויום הכיפורים לא היו כרגלים. למה? כי בזמן המקדש עיקר הרגל היה סוכות. חג האסיף, רואים ש... אבל העובדה היתה, צריך להיות ממש ממש יהודי מרומם שכבר יצא מהבית לפני ראש השנה. מכיוון שהוא רצה לבוא לסוכות, עזרא היה סיבה נוספת. כי שם הוא היה צריך לאסוף בכלל... אני אספר לך סוד. לא, לא.

עכשיו, יהודי רגיל, אתה יודע, יהודי רגיל, איפה הוא היה ראש השנה יום כיפור? הוא היה בדרך. הוא היה בדרך. שם הוא חיכה לראש השנה יום כיפור. כן? הוא היה בדרך, זה לא היה עסק כל כך גדול שכבר יום כיפור. כן? בבית המקדש התרחש יום כיפור עסק גדול. בוודאי מובן מאליו שיהודי היה מרגיש יותר, אז הוא כבר רץ קודם, הוא כבר הלך שבועיים לפני ראש השנה. אבל כן, ראש השנה וכיפור לא היה להם שום עסק אבילות.

החידוש של רבן גמליאל

עכשיו, רבן גמליאל אומר חידוש נורא, שבזמן החורבן נעשה ראש השנה יום טוב חזק יותר. שהוא מפסיק כרגלים, והוא חזק יותר משלוש רגלים. איך הוא חזק יותר משלוש רגלים? כי עצרת שבועות לא יהיה כרגלים. הוא רוצה את זה רבי אליעזר, הוא מתווכח עם רבי אליעזר, הוא מוסיף על רבי אליעזר. משחרב בית המקדש, הוא מחזיק עצרת כשבת. ורבן גמליאל אומר לו, תדע אבל, ראש השנה ויום כיפור קיבלו יותר מציאות שעשתה יום מיוחד. כן?

חכמים לא כדבר זה ולא כדבר זה, נשאר אותו דבר עצרת כרגלים, וראש השנה ויום כיפור כשבת.

המדרש – תכתב זאת לדור אחרון

עכשיו, אני רוצה להביא ראיה לרבן גמליאל דבר יפה. המדרש אומר דבר נורא. המדרש אומר ש**"תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה, פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם"** בשעה שאין להם, **"תכתב זאת לדור אחרון"**. זה לדור אחרון שכבר יוצא לגלות כמו שאומרים. אין להם לא בית המקדש, ולא מלך, ולא כהן, ולא נביא, אבל נשארה התפילה של ראש השנה ושל יום כיפור. רואים במדרש שמדגישים כאן את התפילה של ראש השנה ושל יום כיפור,

השינוי מחודש הראשון לחודש השביעי – מנדב ואביהוא עד פרשת אמור

המדרש על תפילה בגלות – ראש השנה ויום כיפור כסדר חדש

המדרש אומר ש**"תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה, פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם"**. בשעה שאין להם, "תכתב זאת לדור אחרון", זה לדור אחרון שכבר יוצא לגלות, כמו שאומרים, אין להם לא בית המקדש ולא מלך ולא כהן ולא נביא, אבל נשארה התפילה של ראש השנה ויום כיפור. רואים במדרש שמדגישים כאן את התפילה של ראש השנה ויום כיפור, זה חידוש שמתווסף בחורבן. זה כמו שהבאנו כאן מרבי עקיבא, שאפילו תפילה נעשית אפילו עבודה חזקה יותר, זה בעצם בעצם, וזה מועד קטן, וחגיגה בדיוק קשורה לזה. איך חגיגה, פעם אחרת נדבר.

יוצא שני סדרים: כאן סדר אחד שמסתיים בביצה, וסדר אחד שמסתיים בראש השנה ויום כיפור, וזה סדר חדש. וזה ראש השנה שיש לנו היום, שזה בעצם הכלל.

אשרי כיום שחזרנו לארץ ישראל באופן גדול, נצטרך למצוא עבודה שאפשר בדיוק לעשות את המהלך הישן, ובדיוק את המהלך החדש. אין שום סתירה, זו עבודה קשה לעשות את המהלך בין השניים. אז מתי נוכל לעלות רגל? יהיה כבר ה... יהיה לנו כבר יום כיפור, אבל בדיוק יותר נכון, זה מה שהתכוונו. זה נעשה מובן, לא צריך לומר. הנקודות של היהודים כשאנחנו מדברים על סוכה מסוכה מסוכה. זה כבר נעשה כך. אני מתכוון אנשים לגויים.

החודש הראשון – באחד לחודש ומשמעותו

יצחק, אם לקהל יש סבלנות לשמוע, אני רוצה עכשיו לומר עוד נקודה שאינה ספציפית למה שדיברנו, אבל זה כולו עוד ענין נוסף, אבל זה עוד דבר. דיברנו שבפרשת אמור, שם עיקר פרשת המועדות, ובפרשה כתובים כל הפרטים, ועכשיו נתנו למעלה לסדר את המסכתא עם הפסוקים. אבל כאן יש עוד נקודה חשובה מאוד בענינים שאנחנו הולכים עכשיו לחודש השביעי.

אמרנו שהשנה שיצאו ממצרים היה החודש הראשון. היה בו אחד לחודש עם עשירי לחודש עם חמישה עשר. ודווקא לדורות אין לנו את זה. לדורות יש פסח, פסח, אין שום דבר אחד לחודש עם עשירי לחודש. אבל דווקא חודש השביעי, הוא קיבל את זה. זה הרבה יותר מזה.

הרמז ב"והיה היום הזה לכם לזכרון"

תרגום לעברית

ובעצם, ר' ישעיה כבר הזכיר קודם, שלכאורה היה בהתחלה, בתחילת ההיסטוריה שלנו, היה שהחודש הראשון היה בעל משמעות. על כל פנים, אחד לחודש הראשון יש לי בוודאי, וממילא אני יכול להיות שזה א' לחודש. איפה יש לי את זה? זה בפרשת החודש, חודש הראשון, כי זה כך, אבל זה משתנה בזמן מסוים.

מה זה אחד? כי ב**החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה**, עומד שם בפסוק, עומד הלשון, **"והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג לה' לדרתיכם חקת עולם תחגהו"**. מובן, מובן בוודאי שבפשט מדברים איזה חג חוגגים? חג המצות, פסח. אבל אפשר באמת לשמוע בפסוק הזה שיהיה עוד סיבה, עוד ענין, שאצטרך לעשות חג לה'. מה חג לה' פירושו בוודאי בפשטות מה שבאים לבית המקדש כולם ביחד, כבר מקריבים קרבנות, זה נציב, לא אכנס בדיוק לפירוש, אבל אני אומר, הייתם יכולים לשמוע שמתי מתאים לעשות זאת? חודש הראשון.

חנוכת המשכן באחד לחודש הראשון

על כל פנים, אם אמצא שעשו כך, בוודאי אומר שזה יסוד בפסוק. אני לא אומר, לא שזה ממש מוכח, כן? **"והיה היום הזה לכם לזכרון, חגותם אתו חג לה'"**. הם רואים שיש לו עכשיו סיבה ללכת לחוג חג לה', אומר לו, אם אתה יכול לעשות בחודש הראשון, תעשה בחודש הראשון.

אכן עשו כך. זה היה החג לה' של חנוכת המקדש, של המשכן. המשכן, סוף חומש שמות, כתוב מפורש, בפסוק זה מודגש, ש**"ביום החדש הראשון"**. **באחד לחודש תוקם את משכן אהל מועד**, ומתחילים ויקרא, עד שמיני, יש שם חג גדול לה'. למה עשו את החג לה' א' ניסן? כי אז מתאים, אותה סיבה כשהיה קרבן פסח, יצאו ממצרים, עכשיו נכנסת עוד מדרגה בזה, שתהיה השראת השכינה, עושים את זה באחד לחודש הראשון.

זה כבר רמז שחז"ל אומרים, שדובר על חנוכה, אבל זה היה אפילו יותר מיוחד. זה מחזק את הענין. אמת, אמת, כן, כן.

נדב ואביהוא – השינוי מחודש הראשון לחודש השביעי

עכשיו, קורה דבר נורא, הסיפור של נדב ואביהוא. ונדב ואביהוא קרה, נהיה אסון גדול בעצם באחד לחודש הראשון, ויש סדר, סדר חדש. בעצם מסבירים לדבר על זה, מה זו הכנה ליום כיפור שעומדים עכשיו לדבר. אז בא פרשת שמיני, אחרי המעשה של נדב ואביהוא, יש שם סדר שלם של פרשיות שהקב"ה אומר לאהרן וכו' וכו', שמיני, תזריע, מצורע, ובא פרשת אחרי.

בא פרשת אחרי, הקב"ה אומר למשה, **אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו**, יש סדר חדש. מה הסדר? הסדר של קרבנות.

"בזאת יבא אהרן אל הקדש" – התאריך החדש

אבל אפשר תמצא לומר, זה לא רק סדר חדש של קרבנות, יש גם תאריך חדש שמתאים למה שנדב ואביהוא עשו. הקב"ה אומר לנו, זה שנדב ואביהוא נכנסו באחד לחודש הראשון, זה מסוכן מאוד, זה יהיה בקרבתם לפני ה' וימותו. אבל **בזאת יבא אהרן אל הקדש**, אני רוצה ללמוד, כי אני אייסד את זה יותר, שבזאת יבא אהרן אל הקדש, השינוי שמשתנה כאן הוא לא רק סדר הקרבן איך הוא עושה, אלא גם באיזה תאריך הוא נכנס. התאריך הוא חלק מהענין.

וזה ש**והיתה לכם לחקת עולם, בחודש השביעי בעשור לחודש**, זה משנה את אותו חודש הראשון. אם עושים את זה בחודש השביעי, ובאמת דווקא בעשור לחודש, אז אפשר כן להיכנס ולעשות את החלק הזה של המקדש. הגאון אומר שאהרן יכול היה להיכנס. מה? זה לא סתירה למה שאנחנו אומרים. אבל בוודאי יש כאן משהו. באמת לומד הגאון שאהרן היה מחויב בחודש מרחשון. כן.

פרשת אמור — החג העיקרי משתנה מפסח לסוכות

עכשיו, והפסוק בפרשת אמור, זה דבר פלא ממש. פרשת אמור שבא סדר המועדות. כבר אמרתי קודם, בתחילת השיעור אמרנו שבמשפטים, **"ולא יראו פני ריקם"**, יש אריכות על חג המצות, אף על פי שחג המצות כתוב מפורש בפרשת בא, והתורה מקצרת בחג הקציר וחג האסיף, אף על פי שאנחנו לא יודעים עדיין כלום על חג הקציר וחג האסיף. אבל זה אומר לנו שאיפה החג העיקרי? החג הראשון. כל שלוש רגלים הם באמת חטיבה אחת. אנחנו באים שלוש פעמים בשנה לקב"ה. הראשון, הוא החג העיקרי. עד כדי כך ש"לא יראו פני ריקם" עולה רק על הראשון, מה שכתוב עוד בראשון.

החידוש בפרשת אמור — "בעשור לחודש השביעי"

אבל עכשיו התחדש חידוש גדול, שהחג האמיתי הוא "בעשור לחודש השביעי", אז אפשר להיכנס למקום "בעשור לפני ה'", מה שעדיין לא יכול לקרות בחודש הראשון.

ובא פרשת אמור, זה דבר מעניין מאוד. פרשת אמור היא הפרשה שכתובות כל הלכות המועדות, זו פרשת המועדות העיקרית. בחג הפסח זה הכי חלש. חג הפסח כתוב בהרבה מקומות בתורה. חג הפסח בפרשת אמור יש שם הכי מעט מילים על חג הפסח, פחות מכל חג הפסח בתורה, ופחות מכל החגים שיש באמור. חסר שם הרבה מילים שמורידים את הדבר הראשון. חסר שם "בעצם היום הזה", חסר שם "בכל מושבותיכם", חסרים שם כמה דברים.

מה חסר בפסח באמור — יציאת מצרים

אבל העיקר שחסר הוא, למה עושים חג הפסח? למה עושים חג המצות? יציאת מצרים. והתורה חוזרת על זה כל פעם. במשפטים חוזרים על זה, ב"שמור את חודש האביב" חוזרים על זה, **"כי בו יצאת ממצרים"**. תסתכלו בפרשת אמור, פרק כ"ג פסוק ד' עד פסוק ח', אין יציאת מצרים. אז מה? כלום. כתוב שצריכים לעשות מצות. למה? לא כתוב.

זה לא קשה, כי שם היה כבר מתמיד למה עושים. בעצם השאלה צריכה להיות בכל המקומות למה צריך לחזור. אבל בעצם יש דבר מעניין, לא כתוב למה צריך לשבת בסוכה? על יציאת מצרים. אבל איפה כתוב זה? בפרשת אמור. לא כתוב בפרשת ראה, לא כתוב במשפטים, אלא בפרשה הזו כתוב חג הסוכות מסתיים **"לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם"**.

אני תפסתי את זה, אני תפסתי שכאן כתוב הרבה יותר חזק. זה לא שכתוב כאן עכשיו שבאמת יש לסוכות עם יציאת מצרים.

היסוד — החג העיקרי משתנה מפסח לסוכות

לפרשת אמור יש יסוד מיוחד שממשיך את פרשת אחרי, שהתורה אומרת לך שהחג העיקרי, שבוודאי קשור ליציאת מצרים, עובר מחג המצות לחג הסוכות. כי אם אתה עושה את זה בחג המצות יש את הבעיה של נדב ואביהוא. אני אסביר את זה, אני אסביר מיד את ההסבר, קודם אני מוציא את התמונה.

בחג המצות, בוודאי יש את חג המצות, לא מחקת אותו. ואז ירד התוקף של "אחד מתתור", שעבר לחודש השביעי. גם את זה אמרנו, דיברנו על זה בשיעור. ה"אחד מתתור" הוא שיש חודש גדול, חג הסוכות כתוב ביוצרות דווקא של שבת החודש אומרים את זה. מה זה "אחד מתתור" ט"ו? שכל החודש הוא יום טוב, אז אמצע החודש זה המרכז, והיום הראשון של החודש הוא בוודאי יום חשוב של החודש, ושליש חודש. זה פשוט מחולק היום הראשון, שליש חודש, ובאמצע החודש. וכך היה כשיצאו ממצרים, וכך היה החג לה'.

"וחגותם אתו חג לה' בחדש השביעי תחגו אתו"

עכשיו תראו איך נפלא כתוב כאן. בחג הסוכות כתוב, הפסוק אומר את אותן המילים מ"החודש הזה לכם": **"וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַה' שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תָּחָגּוּ אֹתוֹ"**. אני לומד היום את הפסוק הזה אני שומע צלצול אחר. זה לא בדיוק אומר על איזה חודש צריך לעשות את זה, כבר כתוב קודם על איזה חודש צריך לעשות את זה.

ההחלפה של חודש הראשון לחודש השביעי: ההלכה למעשה של חג ה'

ההלכה מתהפכת: מתי עושים חג לה'?

ומה אלמד מההלכה המתהפכת? שכשיהיה עוד משהו שיהיה חג לה', מתי אעשה את זה? כמו שכשהיה חנוכת המשכן היה א' ניסן, אומר אני שזה מהפסוק **בחודש**. כאן אני לומד חידוש גדול, שמעכשיו והלאה, אם אני רוצה לעשות חג לה', מתי אעשה את זה? אעשה את זה בחודש השביעי.

ראיות מתנ"ך: שלמה המלך ועזרא

מתי היה זה? פעמיים. שלמה המלך כשהוא בונה את המקדש. מאוד מעניין, בונה את המקדש, מתי עושה את זה? בחודש השביעי. אתה צריך לעשות כמו המשכן. לא, הוא לא הולך לעשות כמו המשכן, כי אז... הוא רצה הקהל. לא כתוב הקהל. אבל הוא אמר הקהל בא מאותו מקום. הקהל בחודש השביעי, אם לא היה נדב ואביהוא, היה הקהל בחודש הראשון. זה התהפך.

יש שלושה רגלים. מובן שלראשון ולאחרון יש בהם משהו חשיבות נוספת. מתחילת הדרך הראשון היה העיקר. מיד קרה האסון של נדב ואביהוא, ונתגלה שהאחרון הוא העיקר. ולכן, באמת שלמה המלך עושה בחודש השביעי.

מי עוד עשה בחודש השביעי? אה? כן. באמת בעזרא זה פעמיים, באמת בתחילת ספר עזרא, שזה זרובבל, ובאמת עזרא עושה בחודש השביעי. בעצם כולם הבינו שהתחלף התאריך מחודש הראשון לחודש השביעי. יציאת מצרים הייתה חודש הראשון לחודש השביעי.

התוכן העמוק יותר של ההחלפה

לא נאריך עוד, אלא נאמר מילה אחת ואז נסיים. מה זה? מה זה? מה טמון בהחלפה הזו?

חודש הראשון: לבוא ללא עבודה — הסכנה של קרבה

אם אני בא בחודש הראשון פירושו שאני בא ללא עבודה. זו בחינה של יציאת מצרים, **מדלג על ההרים**. ואז יש סכנה של קרבה לפני ה'.

חודש השביעי: לבוא אחרי מעגל העבודה — סוכות

אם באים נכון, באים אחרי מעגל העבודה, מסיימים את שלושת הרגלים, מסיימים את כל סדר העבודה. ואז בא יום כיפור נורא שמטהרים את המקדש דווקא בחודש השביעי, ואז יכולה להיות הסוכה שעושה אותו לפני ה'. אבל זה סוכות.

זה בעצם הסדר.

סיום

יישר כוח לר' יצחק שנתן לי את ההזדמנות שיוכל להכין ביחד, ואני מקווה שזה היה מעלה חודש לכולם. אף על פי שכנראה חלק כבר שמעו את הענין, אבל זה עוד מעלה חודש, ואפשר עוד לעשות שהחיינו, צריך שיכנסו כמה חברים באמצע. זה **ברוך אתה אדון נולד אינו מלאכי העולם שהחיינו, וקימנו והגיענו לזמן הזה**. מה כתוב בהחודש הזה שכתוב שקודם...

Generated by Shiur Upload Automation